

VÄGLEDNING

Vägledning till Nationell informations- specifikation Översiktsplan

Innehåll

1	INLEDNING	5
1.1	SPECIFIKATIONEN I SITT SAMMANHANG	5
1.2	BEFINTLIGA ÖVERSIKTSPLANER OCH ÖVERSIKTSPLANEN UNDER FRAMTAGANDEPROCESSEN	6
2	LÄSANVISNING	6
3	GRUNDLÄGGANDE INFORMATION OM ÖVERSIKTSPLAN	6
3.1	ÖVERSIKTSPLAN	6
3.1.1	<i>Kommun</i>	6
3.1.2	<i>Kommunkod</i>	6
3.1.3	<i>planens Titel</i>	7
3.1.4	<i>Status</i>	7
3.1.5	<i>Datum påbörjat</i>	7
3.1.6	<i>Översiktsplanens syfte</i>	7
3.1.7	<i>Framtagandeprocessen</i>	8
3.1.8	<i>Sammanfattning</i>	8
3.1.9	<i>Övrig information</i>	8
3.1.10	<i>Illustrativa gränser</i>	8
3.1.11	<i>Geometri</i>	8
3.2	BESLUT	8
3.2.1	<i>Diarienummer</i>	9
3.2.2	<i>Arkividentitet</i>	9
3.2.3	<i>Beslutsdatum</i>	9
3.2.4	<i>Datum laga kraft</i>	9
3.2.5	<i>Beslutstyp</i>	9
3.2.6	<i>Beslutande organisation</i>	9
3.2.7	<i>Beslutande instans</i>	9
3.2.8	<i>Rubrik</i>	9
3.2.9	<i>Beslutsdokument</i>	9
3.2.10	<i>Innehåll</i>	10
3.2.11	<i>Underlagsmaterial</i>	10
4	SAKINNEHÅLL	10
4.1	GEMENSAM INFORMATION FÖR SAKINNEHÅLL	10
4.1.1	<i>Beskrivning</i>	10
4.1.2	<i>Ställningstagande</i>	10
4.1.3	<i>Geometri</i>	11
4.1.4	<i>Presentationsskala</i>	11
4.1.5	<i>Vertikal avgränsning</i>	11
4.1.6	<i>Berör</i>	11
4.2	UTVECKLINGSSINRIKTNING	11

4.2.1	Beskrivning	12
4.2.2	Ställningstagande	12
4.2.3	Utvecklingsinriktningstyp	12
4.2.4	Sekundär utvecklingsinriktningstyp	12
4.2.5	Precisering	13
4.2.6	Alias	13
4.2.7	Nivå	13
4.2.8	Utbyggnadsordning	13
4.3	MARK- OCH VATTENANVÄNDNING	14
4.3.1	Beskrivning	14
4.3.2	Ställningstagande	14
4.3.3	Användningstyp	15
4.3.4	Sekundär användningstyp	15
4.3.5	Precisering	15
4.3.6	Användningsstatus	16
4.3.7	Alias	16
4.3.8	Utbyggnadsordning	16
4.4	LANDSBYGDSTUTVECKLING I STRANDNÄRA LÄGEN (LIS)	16
4.4.1	Beskrivning	17
4.4.2	Ställningstagande	17
4.4.3	Precisering	17
4.4.4	Namn	17
4.4.5	Utbyggnadsordning	17
4.5	KOMMUNÖVERSKRIDANDE INTRESSE	18
4.5.1	Beskrivning	18
4.5.2	Ställningstagande	18
4.6	KLIMATRELATERAD RISK	18
4.6.1	Beskrivning	19
4.6.2	Ställningstagande	19
4.6.3	Risktyp	19
4.6.4	Sekundär risktyp	20
4.7	MÅL, PLANER OCH PROGRAM	20
4.7.1	Beskrivning	20
4.7.2	Ställningstagande	21
4.7.3	Mål/plan/program typ	21
4.7.4	Mål/plan/program tema	21
4.7.5	Namn	21
4.8	BOSTADSFÖRSÖRJNING	21
4.8.1	Beskrivning	22
4.8.2	Ställningstagande	22
4.9	KONSEKVENSER	22
4.9.1	Beskrivning	23
4.9.2	Ställningstagande	23
4.9.3	Konsekvenstyp	23
4.9.4	Sekundär konsekvenstyp	23
4.10	AVVIKELSE FRÅN REGIONPLAN	23
4.10.1	Beskrivning	24
4.10.2	Ställningstagande	24
4.11	FÖRHÅLLANDE AV VÄSENTLIG BETYDELSE	24
4.11.1	Beskrivning	25
4.11.2	Ställningstagande	25
4.11.3	Förhållandetyp	25
4.11.4	Sekundär förhållandetyp	26
4.11.5	Namn	26
4.12	RIKSINTRESSE	26
4.12.1	Beskrivning	26
4.12.2	Extern referens	27

4.12.3	Förhållandetyp	27
4.12.4	Hämtadatum	27
4.12.5	Geometri	27
5	OMRÅDE	27
5.1	NAMN	27
5.2	GEOMETRI	28
5.3	PRESENTATIONSSKALA	28
6	LÄNSSTYRELSENS INVÄNDNING	28
6.1	INVÄNDNINGSTYP	28
6.2	INVÄNDNING	28
6.3	KOMMUNENS KOMMENTAR	29
7	RELATERAD INFORMATION	29
7.1	HÄMTA ELLER REFERERA TILL INFORMATION FRÅN ANNAN KÄLLA	29
7.2	UNDERLAG	30
7.2.1	<i>Underlagstyp</i>	30
7.2.2	<i>Underlag</i>	31
8	GEOMETRI	31
8.1	GRUNDLÄGGANDE OM GEOMETRIER	31
8.1.1	<i>Punkt</i>	31
8.1.2	<i>Linje</i>	31
8.1.3	<i>Yta</i>	32
8.1.4	<i>Multiyta</i>	32
8.1.5	<i>Kropp</i>	32
8.2	GEOMETRIER I ÖVERSIKTSPLAN	33
8.2.1	<i>Översiktsplaneområde</i>	33
8.2.2	<i>Informationsbärande geometrier för översiktsplanens innehåll</i>	33
8.2.3	<i>Område - Informationsgrupperade geometrier</i>	34
8.2.4	<i>Grundläggande kvalitetskrav</i>	34
8.2.5	<i>Användning av geometrityp</i>	34
8.2.6	<i>Blandning av geometrityper</i>	35
8.2.7	<i>Cirkelbåge</i>	36
9	ÖP-KATALOGEN	37
9.1	PRECISERING	38
10	ÄNDRING AV ÖVERSIKTSPLAN	38
10.1	ATT ÄNDRA EN DIGITAL ÖVERSIKTSPLAN SOM FÖLJER SPECIFIKATIONEN	39
10.2	ATT ÄNDRA EN DIGITAL ÖVERSIKTSPLAN SOM INTE FÖLJER SPECIFIKATIONEN	40
10.3	ATT ÄNDRA EN ANALOG ÖVERSIKTSPLAN SOM INTE FÖLJER SPECIFIKATIONEN	40
11	TEXTHANTERING VID UPPRÄTTANDE AV ÖVERSIKTSPLAN	41
11.1	TEXTHANTERING	41
11.2	EXEMPEL PÅ TEXTHANTERING OCH HUR DETTA HANTERAS I MODELLEN	43
11.2.1	<i>Exempel 1: Generell information som rör hela översiktsplanen</i>	43
11.2.2	<i>Exempel 2: Generell information som rör ett visst område</i>	44
11.2.3	<i>Exempel 3: Generell information för en viss Mark- och vattenanvändning som gäller inom hela översiktsplanen</i>	45
11.2.4	<i>Exempel 4: Ändring av en översiktsplan</i>	46
12	LÄNKAR	47
13	FÖRÄNDRINGSTABELL	48

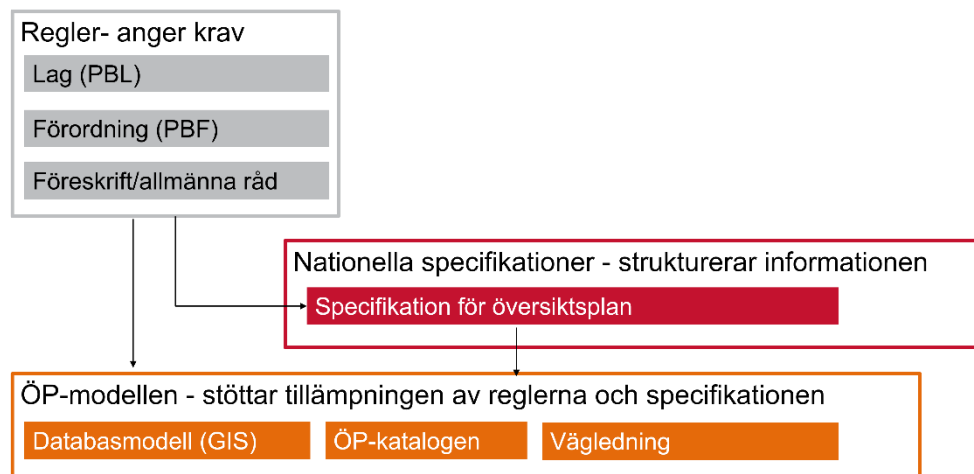
I Inledning

Målsättningen med denna vägledning är att förtydliga innehållet i den nationella informationsspecifikationen för översiktsplan. Vägledningen är främst tänkt att vara ett stöd för planhandläggare och GIS-ingenjörer i arbetet med att förstå och använda specifikationen. Det krävs viss förkunskap inom översiktsplanering, informationsmodellering samt geografiska informationssystem (GIS) för att fullt ut tillgodogöra sig innehållet.

I.1 Specifikationen i sitt sammanhang

Den nationella informationsspecifikationen för översiktsplan ingår i en helhetslösning tillsammans med regelverk och vägledning. Syftet är att möjliggöra övergången till nationellt enhetligt strukturerade digitala översiktsplaner.

Figur 1 Den nationella informationsspecifikationen är en del av en helhetslösning som syftar till att möjliggöra övergången till nationellt enhetligt strukturerade digitala översiktsplaner.

Plan- och bygglagen (PBL) reglerar vad en översiktsplan ska innehålla. I plan- och byggförordningen (PBF) ställs krav på att informationen i en översiktsplan ska kunna tillgängliggöras och behandlas digitalt. Boverkets föreskrifter specificerar dessa lagkrav ytterligare genom att ange hur informationen i en översiktsplan ska definieras och identifieras digitalt.

Den nationella informationsspecifikationen beskriver datamängden, hur data ska struktureras digitalt och vilken information datamängden ska innehålla. Genom specifikationen blir datamängden mer standardiserad och enhetlig, vilket är en förutsättning för att kunna utbyta informationen på ett enhetligt sätt mellan olika aktörer och för att automatisera och effektivisera samhällsbyggnadsprocessen.

”ÖP-modellen”, som tas fram av Boverket, är vägledande för kommunerna och ska vara ett stöd för att uppfylla de krav som ställs i föreskrifterna och i informationsspecifikationen. ÖP-modellen innehåller en katalogtjänst, ÖP-katalogen, som till stora delar motsvarar Planbestämmelsekatalogen som finns för detaljplan. I ÖP-modellen kommer det även ingå en GIS-

databaslösning vars främsta syfte är att underlätta implementeringen av den nationella informationsspecifikationen för översiktsplan hos kommunerna.

1.2 Befintliga översiktsplaner och översiktsplanen under framtagandeprocessen

Den nationella informationsspecifikationen är framtagen för planer som påbörjas efter den 31 december 2026. Specifikationen kan också användas för planer som påbörjats innan detta datum, men dessa planer omfattas inte av kravet i plan- och byggförordningen om att informationen ska kunna tillgängliggöras och behandlas digitalt. Specifikationen kan också användas under planprocessen vid framtagandet av en översiktsplan.

2 Läsanvisning

Detta är en vägledning till den nationella informationsspecifikationen för översiktsplan.

I vägledningen framgår följande:

- Vilken information som alltid är obligatorisk att ange och som behövs för att identifiera planen. Anges med "Obligatoriskt" i texten.
- Vilken information som, om den finns i översiktsplanen, är obligatorisk att ange för en antagen översiktsplan som påbörjats efter den 31 dec 2026. Anges med "Obligatoriskt för antagen plan" i texten.
- Vilken information som inte är obligatorisk utan helt frivillig att ange. Anges med "Ej obligatoriskt" i texten.

Det är värt att notera att informationsspecifikationen för översiktsplan inte styr presentationen av översiktsplanen eller manér för geometri, text eller bilder.

3 Grundläggande information om översiktsplan

3.1 Översiktsplan

Information som gäller hela planen eller som behövs för att identifiera planen finns samlad här.

3.1.1 KOMMUN

Obligatoriskt

Namnet på den kommun där översiktsplanen gäller. Kommunnamn anges i fritext.

3.1.2 KOMMUNKOD

Obligatoriskt

Används för att identifiera kommuner. Kommunkoden är fyrsiffrig. De första två siffrorna står för det län kommunen tillhör. De två sista siffrorna är individuella för kommunen.

3.1.3 PLANENS TITEL*Ej obligatoriskt*

Ett populärnamn för översiktsplanen, till exempel ”Översiktsplan för xx kommun 2050”.

3.1.4 STATUS*Obligatoriskt*

Anger vilket skede i översiktsplaneprocessen översiktsplanen är.

Tabell 1 Olika status och dess beskrivning

Status	Beskrivning
ersatt av ny plan	Denna plan har ersatts av en ny antagen översiktsplan.
Samråd	Avser processen som sträcker sig från att arbetet med att ta fram översiktsplanen inletts tills att samrådsredogörelsen tagits fram.
Granskning	Granskningen avser processen från att samrådsredogörelsen sammanställts tills att ett särskilt utlåtande tagits fram och planen har uppdaterats inför antagandet.
Antagen	Plan som antagits av kommunfullmäktige.
Överklagad	Antagen översiktsplan som har överklagats.
laga kraft	Datum då beslutet om att anta översiktsplanen fått laga kraft.

3.1.5 DATUM PÅBÖRJAT*Obligatoriskt*

Det datum kommunen tagit beslut om att inleda processen att ta fram eller ändra en översiktsplan. Sker vanligtvis i samband med att en instans hos kommunen tagit ett beslut om att ge en nämnd eller förvaltning i uppdrag att inleda arbetet.

3.1.6 ÖVERSIKTSPLANENS SYFTE*Ej obligatoriskt*

Beskriver översiktsplanens syfte. Det kan till exempel handla om att kortfattat beskriva vad översiktsplanen är för typ av handling och hur den ska tillämpas i efterföljande planering och prövning. Kommunen kan även redogöra för om översiktsplanen fokuserar på specifika sakområden eller om det finns uttalade målsättningar som planen ska främja.

3.1.7 FRAMTAGANDEPROCESSEN

Ej obligatoriskt

Kommunen kan kortfattat beskriva hur framtagandeprocessen av översiktsplanen genomförts. Längre processbeskrivningar, samrådsredogörelsen och det särskilda utlåtandet ska inte redovisas i planen utan en referens kan istället anges. Läs mer om referenser i kapitel 7.2 Underlag.

3.1.8 SAMMANFATTNING

Ej obligatoriskt

Kommunen kan göra en kort sammanfattning av innehållet i planen.

3.1.9 ÖVRIG INFORMATION

Ej obligatoriskt

Övrig information som kommunen anser är viktig för översiktsplanen som helhet. Övrig information kan även refereras till planen. Läs mer om referenser i kapitel 7.2 Underlag.

3.1.10 ILLUSTRATIVA GRÄNSER

Obligatoriskt

Översiktsplaner innehåller geometrier som inte kan anges med precisa avgränsningar. Illustrativa gränser har standardvärdet Ja i modellen för att geometrins gränser är placerade i ungefärligt läge eller med en ungefärlig form. Se vidare i 8.2 Geometrier i översiktsplan.

3.1.11 GEOMETRI

Obligatoriskt

Översiktsplaneområdet ska ha samma läge och omfattning som kommunens utbredning. Om kommunen har exklaver i en annan kommun kan översiktsplaneområdet redovisas med en multiyta. Geometrin anges enligt Lantmäteriets resursmodell för geometri. Läs mer i kapitel 8 Geometri.

3.2 Beslut

Beslut innehåller information om det beslut som avser den antagna översiktsplanen och är inte avsedd att användas för andra beslut som tas fram under samråd eller granskning av en översiktsplan. De uppgifter som ska anges kommer från en generell resursmodell som används för myndighetsbeslut och har bara till viss del anpassats för ett beslut om att anta en översiktsplan. Personuppgifter bör generellt sett inte förekomma i de uppgifter

som matas in om beslutet, men de får förekomma i de dokument som det refereras till.

3.2.1 DIARIENUMMER

Obligatoriskt för antagen plan

Den unika beteckning som beslutsärendet har hos kommunen.

3.2.2 ARKIVIDENTITET

Ej obligatoriskt

Ärendets arkividentitet hos kommunen.

3.2.3 BESLUTSDATUM

Obligatoriskt för antagen plan

Den dag då kommunfullmäktige signerat beslutet.

3.2.4 DATUM LAGA KRAFT

Ej obligatoriskt

Det datum beslutet fått laga kraft.

3.2.5 BESLUTSTYP

Obligatoriskt för antagen plan

Vilken typ av beslut som fattats.

3.2.6 BESLUTANDE ORGANISATION

Obligatoriskt för antagen plan

Kommunens namn och organisationsnummer. Organisationsnumret är obligatoriskt.

3.2.7 BESLUTANDE INSTANS

Ej obligatoriskt

Beslutande instans är kommunfullmäktige.

3.2.8 RUBRIK

Ej obligatoriskt

Avser beslutsärendets rubrik.

3.2.9 BESLUTSDOKUMENT

Ej obligatoriskt

Avser referenser till beslutshandlingar som kompletterar informationen om beslutet. Dokumentreferensen kan utgöras av diarienummer, länkar, dokumentnamn och datum då dokumentet skapades, publicerades eller reviderades.

Kommentar: Antingen anges referens till ”beslutsdokument” eller beskrivs beslutets ”innehåll”.

3.2.10 INNEHÅLL

Ej obligatoriskt

Beskrivning av beslutets innehåll.

Kommentar: Antingen anges referens till ”beslutsdokument” eller beskrivs beslutets ”innehåll”.

3.2.11 UNDERLAGSMATERIAL

Ej obligatoriskt

Underlagsmaterial som ligger till grund för beslutet. Kan exempelvis vara tidigare beslut. Anges med dokumentreferens.

4 Sakinnehåll

Specifikationen hanterar här de flesta av de innehållskrav som finns för en översiktsplan och som anges i 3 kap. PBL. I specifikationen benämns dessa innehållskrav som sakinnehåll och består av följande:

- Utvecklingsinriktning
- Mark- och vattenanvändning
- Landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS)
- Kommunöverskridande intresse
- Klimatrelaterad risk
- Mål, planer och program
- Bostadsförsörjning
- Konsekvenser
- Avvikelse från regionplan
- Förhållande av väsentlig betydelse

4.1 Gemensam information för sakinnehåll

Här nedan anges vilken information som kan anges för varje sakinnehåll. I de efterföljande kapitlen finns sedan mer information om respektive sakinnehåll.

4.1.1 BESKRIVNING

Kommunen kan kortfattat beskriva viktiga förutsättningar som ligger till grund för de ställningstaganden kommunen gjort. Genom att skilja på beskrivning och ställningstagande blir det tydligt vilka ställningstaganden kommunen gör och varför. Under respektive sakinnehåll ges exempel på vad en beskrivning kan innehålla.

4.1.2 STÄLLNINGSTAGANDE

Kommunens ställningstagande ska framgå av översiktsplanen. Ställningstagandet bör redovisa vilka avvägningar som gjorts och ge tydlig vägledning

för fortsatt planering och prövning, som till exempel detaljplanering, prövning av bygglov och andra tillståndsärenden. Under respektive sakinhåll ges exempel på vad ett ställningstagande kan innehålla.

4.1.3 GEOMETRI

Avser sakinhålllets geografiska utbredning. Kan vara en punkt, linje, yta eller en kropp. Kropp används för geometrier i 3D. Varje sakinhåll kan ha flera geografiska områden. Det är inte alltid möjligt eller önskvärt att ange en geografisk utbredning. Ett sakinhåll kan även kopplas till en annan geometri i planen eller till planen som helhet.

4.1.4 PRESENTATIONSSKALA

Ej obligatoriskt

Anger största lämpliga skala som sakinhålllet är avsett att presenteras i. Översiktsplanen hanterar övergripande planering och därför kan det vara lämpligt att ange i vilken skala informationen ska presenteras för att minska risken för att informationen presenteras i en alltför detaljerad skala. Anges som ett heltal för skalfaktorn.

4.1.5 VERTIKAL AVGRÄNSNING

Ej obligatoriskt

Används om det finns behov av att avgränsa sakinhålllets geografiska utbredning i höjdded, antingen uppåt eller nedåt i förhållande till geometrins höjdposition. (Avgränsningen refererar till geometrins höjdposition angiven i RH2000.) Vertikal avgränsning kan till exempel användas om olika geometrier överlappar varandra eller om det är viktigt att tydliggöra om geometriernas utbredning sträcker sig ovan eller under markytan.

4.1.6 BERÖR

Ej obligatoriskt

De olika delarna i en översiktsplan kan relatera till varandra. En utvecklingsinriktning kan till exempel relatera till en specifik konsekvens. Ett kommunöverskridande intresse kan relatera till specifika mark- och vattenanvändningar. Läs mer under kapitel 11 Texthantering vid upprättande av översiktsplan.

4.2 Utvecklingsinriktning

Kommunen ska i översiktsplanen redovisa grunddragen för den avsedda användningen av mark- och vattenområden för hela kommunen. Av planen ska det även framgå hur kommunen anser att den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.¹

Många kommuner använder en övergripande geografisk utvecklingsinriktning, som utvecklingsstrategi, strukturbild eller liknande, för att förmedla

¹ 3 kap. 3 § PBL

den önskade långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. I utvecklingsinriktningen kan kommunen lyfta fram de strategiska samband, utvecklingsinsatser och prioriteringar som anses vara särskilt viktiga för kommunens långsiktiga utveckling. Utvecklingsinriktningen kan sträcka sig över kommungränser, mellan regioner och över nationsgränser.

Kommunen kan till exempel både göra en beskrivning eller ett ställningstagande

- för en enskild utvecklingsinriktning,
- för alla utvecklingsinriktningar av en viss typ,
- för alla utvecklingsinriktningar inom ett specifikt geografiskt område,
- eller för kommunen som helhet.

Kommunen kan till exempel ange ett ställningstagande som gäller för all bebyggelsestruktur inom kommunen, eller för all bebyggelsestruktur inom ett avgränsat område i kommunen.

Kommunen kan välja att redovisa utvecklingsinriktningen som koordinatsatta geometrier eller som en eller flera bilder som mer schematiskt redovisar de övergripande strukturerna och som inte är koordinatsatta. Om kommunen väljer att göra sin utvecklingsinriktning som en eller flera övergripande bilder som inte är koordinatsatta kan dessa kopplas till hela översiktsplanen.

4.2.1 BESKRIVNING

Ej obligatoriskt

Kommunen kan beskriva viktiga förutsättningar för den långsiktiga utvecklingen. Det kan handla om att kort beskriva den historiska utvecklingen och vilka trender som idag och i framtiden påverkar den utveckling som sker. Beskrivningen kan göras utifrån hur utvecklingen ser ut för hela kommunen eller för en enskild utvecklingsinriktning.

4.2.2 STÄLLNINGSTAGANDE

Obligatoriskt för antagen plan

Kommunens ställningstagande för hur de övergripande strukturerna bör utvecklas långsiktigt och vilka utvecklingsinsatser som kommunen anser är särskilt viktiga i ett mellankommunalt och regionalt sammanhang.

4.2.3 UTVECKLING SINRIKTNINGSTYP

Ej obligatoriskt

Anger vilken typ av utvecklingsinriktning som avses, till exempel ”Bebyggelse”, ”Grön- och blåstruktur” eller ”Kommunikationer”. Värdet hämtas från ÖP-katalogen.

4.2.4 SEKUNDÄR UTVECKLING SINRIKTNINGSTYP

Ej obligatoriskt

Sekundär utvecklingsinriktningstyp kan användas tillsammans med en utvecklingsinriktningstyp och används för att vid behov specificera en utvecklingsinriktning. Värdet hämtas från ÖP-katalogen. Attributet har tagits fram för framtida behov.

4.2.5 PRECISERING

Ej obligatoriskt

Precisering kan användas på två sätt. Antingen genom att utvecklingsinriktningstyp preciseras av kommunen på det sätt som kommunen önskar.

Det andra alternativet är att använda de sekundära utvecklingsinriktningar som föreslås i ÖP-katalogen och ytterligare precisera dem vid behov.

Kommunens preciseringar lagras tillsammans med begreppet från ÖP-katalogen. Det är dock bara begreppet som kommer från ÖP-katalogen som blir nationellt jämförbart. Två olika preciseringar av exempelvis en sekundär utvecklingsinriktning betraktas med andra ord vid en nationell utsökning som samma och kommunens precisering kan därför inte användas till exempel vid en jämförelse med en annan kommun.

4.2.6 ALIAS

Ej obligatoriskt

Kommunen kan ange ett eget alias för utvecklingsinriktning och de sekundära utvecklingsinriktningar som finns i Boverkets ÖP-katalog. Ett alias kan användas lokalt vid presentation av översiktsplanen i den enskilda kommunen och anpassas efter kommunens behov. Om kommunen till exempel inte vill använda begreppet "Kommunikationer" utan i stället föredrar "Transporter" kan detta användas som alias. Kommunens alias måste dock vara synonymt med begreppet i ÖP-katalogen.

Om kommunens definition av "Transporter" inte motsvaras av något begrepp i ÖP-katalogen ska kommunen i stället välja att använda precisering av utvecklingsinriktningstyp.

4.2.7 NIVÅ

Ej obligatoriskt

Nivå anger i vilken administrativ kontext funktionen eller sambandet är relevant. Värdet hämtas från ÖP-katalogen.

4.2.8 UTBYGGNADSORDNING

Ej obligatoriskt

Kommunen kan välja att ange i vilken ordning olika utvecklingsinriktningar ska prioriteras. Det kan handla om att ange en etappindelning eller olika tidsperspektiv som kommunen tänker sig för genomförandet. Kommunen väljer själv hur indelningen ska göras.

4.3 Mark- och vattenanvändning

I översiktsplanen ska grunddragen för den avsedda användningen av mark- och vattenområden för hela kommunen framgå.² Med grunddragen avses den huvudsakliga användningen.

Hur detaljerad och specificerad redovisningen ska vara avgör kommunen själv. Översiktsplanen kan ha olika detaljeringsgrad inom olika delar av kommunen. Olika användningar kan även överlagra varandra inom samma geografiska område.

Kommunen kan till exempel både göra en beskrivning eller ett ställningstagande

- för en enskild mark- och vattenanvändning,
- för alla mark- och vattenanvändningar av en viss typ,
- för alla mark- och vattenanvändningar inom ett specifikt geografiskt område,
- eller för kommunen som helhet.

Kommunen kan till exempel ange generella beskrivningar/ställningstaganden som gäller alla landsbygdsområden och samtidigt ha specifika beskrivningar/ställningstaganden för enskilda landsbygdsområden. Kommunen kan också ange att alla serviceområden inom en stadsdel ska ha samma beskrivning/ställningstagande.

Observera dock att för de planer som påbörjas efter den 31 december 2026 ska information om mark- och vattenanvändningen enligt Boverkets föreskrifter vara lägesbestämd till den del av kommunen som användningen berör. Om kommunen har generella beskrivningar/ställningstaganden för sin mark- och vattenanvändning som gäller för hela kommunen anges de utan egen geometri och blir därmed indirekt kopplade till hela planområdet. Där- emot räcker det inte att koppla en ”död bild” av sin mark- och vattenanvändning till översiktsplaneområdet utan de enskilda användningarna måste vara lägesbestämda till den yta de berör.

4.3.1 BESKRIVNING

Ej obligatoriskt

Kommunen kan beskriva viktiga planeringsförutsättningar för den mark- och vattenanvändning som föreslås. Det kan handla om att kort beskriva vilka användningar som finns i området idag eller vilken karaktär området har.

4.3.2 STÄLLNINGSTAGANDE

Obligatoriskt för antagen plan

Kommunens ställningstagande för den användning som föreslås i området.

² 3 kap. 3 § PBL

Här kan kommunen beskriva vilken typ av användning kommunen vill se i området och motivera varför denna användning är lämplig på den avsedda platsen. Kommunen kan även redogöra för vilka avvägningar man gjort mot andra intressen.

4.3.3 ANVÄNDNINGSTYP

Obligatoriskt för antagen plan

Användningstyp anger vilken typ av användning som avses, till exempel "Friluftsliv och rekreation", "Teknisk infrastruktur" eller "Luftfart". Användningarna hämtas från ÖP-katalogen som innehåller de användningar som finns i Boverkets föreskrifter om översiktsplan.

Kommunen kan välja att lägga till egna användningar om det inte finns någon användning i katalogen som svarar mot kommunens behov. Dessa användningar blir då en precisering av kategorin "Annan mark- och vattenanvändning".

Olika användningar kan överlagra varandra och mer övergripande användningar som till exempel "Funktionsblandad bebyggelse" kan kombineras med mer specifika användningar som till exempel "Bostadsbebyggelse", "Service" eller "Grönområde". Kommunen väljer vilken detaljeringsnivå som är lämplig.

4.3.4 SEKUNDÄR ANVÄNDNINGSTYP

Ej obligatoriskt

Sekundär användningstyp kan användas tillsammans med en användningstyp och används för att vid behov specificera en användning. För en antagen översiktsplan som påbörjats efter den 31 december 2026 kan en sekundär användningstyp endast användas tillsammans med en mark- och vattenanvändning som finns i Boverkets föreskrifter om översiktsplan. Kommunen kan välja att till exempel precisera kategorin "Landsbygd" från Boverkets föreskrifter till "Tätortsnära landsbygd". Värdet hämtas från ÖP-katalogen.

4.3.5 PRECISERING

Ej obligatoriskt

De användningar som finns i ÖP-katalogen kommer från Boverkets föreskrifter om översiktsplan. Användningarna kan vid behov preciseras av kommunen och en användning kan ges flera olika preciseringar.

Kommunen kan även välja att definiera en egen användning som görs genom att "Annan användning" från ÖP-katalogen preciseras till det kommunen önskar.

Kommunens preciseringar lagras tillsammans med begreppet från ÖP-katalogen. Det är dock bara begreppet från ÖP-katalogen som blir utsökbart nationellt. Två olika preciseringar av "Annan mark- och vattenanvändning" betraktas med andra ord vid en nationell utsökning som just "Annan mark- och

vattenanvändning” och kommunens precisering kan därför inte användas till exempel vid en jämförelse med en annan kommun.

4.3.6 ANVÄNDNINGSTATUS

Ej obligatoriskt

Kommunen kan vid behov ange om den användning som anges i planen utgår från att befintlig användning ska fortgå eller om kommunen föreslår en ny typ av användning. Värdet hämtas från ÖP-katalogen.

4.3.7 ALIAS

Ej obligatoriskt

Kommunen kan ange ett eget alias för de användningar som finns i Boverkets ÖP-katalog. Ett alias kan användas lokalt vid presentation av översiktsplanen i den enskilda kommunen och anpassas efter kommunens behov.

Om kommunen till exempel inte vill använda begreppet ”Funktionsblandad bebyggelse” utan i stället föredrar ”Blandstad” kan detta användas som alias. Kommunens alias måste dock motsvara den beskrivning som begreppet i ÖP-katalogen. Om kommunens definition av ”Blandstad” inte motsvaras av något begrepp i ÖP-katalogen ska kommunen i stället välja att använda ”Annat mark- och vattenanvändning” i katalogen och använda en precisering.

Kommunens alias lagras tillsammans med begreppet från ÖP-katalogen. Det är dock bara begreppet från ÖP-katalogen som blir utsökbart nationellt. Kommunens alias kan därför inte användas till exempel vid en jämförelse med en annan kommun.

4.3.8 UTBYGGNADSORDNING

Ej obligatoriskt

Kommunen kan välja att ange i vilken ordning olika markanvändningar ska prioriteras. Det kan handla om att ange en etappindelning eller olika tidsperspektiv som kommunen tänker sig för genomförandet. Kommunen väljer själv hur indelningen ska göras.

4.4 Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Kommunerna kan i sin översiktsplan peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, så kallade LIS-områden³.

Kommunen kan till exempel både göra en beskrivning eller ett ställningstagande

- för ett enskilt LIS-område,
- för alla LIS-område inom ett specifikt geografiskt område,
- eller för kommunen som helhet.

³ 3 kap. 5 § punkt 3 PBL

Ett LIS-område kan relatera till en utvecklingsinriktning, en mark- och vattenanvändning eller ett annat sakinnehåll och behöver inte ha en egen geometri.

4.4.1 BESKRIVNING

Ej obligatoriskt

Kommunen kan till exempel beskriva viktiga förutsättningar för landsbygdsutveckling i strandnära lägen eller vilka kriterier och metoder som kommunen använt sig av för att identifiera lämpliga LIS-områden. Det kan även vara en beskrivning av vilka verksamheter, bebyggelsemönster och underlag för utveckling av service som finns i eller i närheten av ett specifikt LIS-område.

4.4.2 STÄLLNINGSTAGANDE

Obligatoriskt för antagen plan

Att ange ett ställningstagande för LIS är endast obligatoriskt i de fall kommunen väljer att peka ut LIS-områden. Här kan kommunen motivera varför ett specifikt område är lämpligt som LIS-område. Det kan även handla om att mer generellt och övergripande definiera landsbygd och landsbygdsutveckling i kommunen

4.4.3 PRECISERING

Ej obligatoriskt

Kommunen kan välja att själva precisera vilken typ av landsbygdsutveckling som kommunen vill främja i LIS-området. Kommunen väljer själv om kommunen vill ha en precisering och hur den ska utformas. Preciseringarna kommer därmed inte kunna sökas ut nationellt och till exempel användas vid en jämförelse med en annan kommun, men preciseringen kan användas lokalt hos kommunen.

4.4.4 NAMN

Ej obligatoriskt

Kommunen kan här namnge ett specifikt LIS-område. Hur namnsättningen ska göras avgör kommunen. Det är möjligt att ange såväl geografiska namn som bokstavs- eller nummerserier.

4.4.5 UTBYGGNADSORDNING

Ej obligatoriskt

Kommunen kan välja att ange i vilken ordning olika LIS-områden ska prioriteras. Det kan handla om att ange en etappindelning eller olika tidsperspektiv som kommunen tänker sig för genomförandet. Kommunen väljer själv hur indelningen ska göras.

4.5 Kommunöverskridande intresse

Om det finns områden och verksamheter som angår två eller flera kommuner eller är av regional betydelse ska det framgå av översiktsplanen.⁴ Kommuner har olika behov och förutsättningar och därmed skiljer det sig åt vilka områden och verksamheter som ska redovisas. Här nedan listas tre kategorier som kommunen kan utgå ifrån för att undersöka och identifiera mellan-kommunala och/eller regionala intressen:

- Mark- eller vattenanvändning som har stor omgivningspåverkan
- Mark- och vattenanvändning som är känslig för påverkan
- Frågor som rör regionen som helhet

Kommunen kan till exempel både göra en beskrivning eller ett ställningstagande

- för ett enskilt geografiskt område som är av kommunöverskridande intresse,
- för alla kommunöverskridande intressen inom ett specifikt geografiskt område,
- eller för kommunen som helhet.

Ett kommunöverskridande intresse kan relatera till en utvecklingsinriktning, en mark- och vattenanvändning eller ett annat sakinnehåll och behöver inte ha en egen geometri.

4.5.1 BESKRIVNING

Ej obligatoriskt

Kommunen kan här beskriva viktiga förutsättningar för det kommunöverskridande intresset. När det gäller frågor som rör regionen som helhet kan det till exempel handla om att beskriva viktiga pendlingsmönster eller hur den regionala kollektivtrafikförsörjningen ser ut.

4.5.2 STÄLLNINGSTAGANDE

Obligatoriskt för antagen plan

Kommunens redovisning av de områden och verksamheter som angår två eller flera kommuner eller är av regional betydelse. För mark- eller vattenanvändningar som har stor omgivningspåverkan kan det till exempel handla om vilken påverkan användningen kan få i grannkommunen. För mark- och vattenanvändningar som är känsliga för påverkan kan kommunen uppge hur användningar i angränsande kommuner kan påverka dess värden.

4.6 Klimatrelaterad risk

I översiktsplanen ska kommunen redogöra för sin syn på klimatrelaterade risker för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred

⁴ 3 kap. 5 § punkt 6 PBL

och erosion. Där ska kommunens syn på hur dessa risker kan minska eller upphöra också beskrivas.⁵

Kommunen kan till exempel både göra en beskrivning eller ett ställningstagande

- för ett enskilt område där det förekommer klimatrelaterade risker
- för alla områden med klimatrelaterade risker av en viss typ,
- för alla områden med klimatrelaterade risker inom ett specifikt geografiskt område,
- eller för kommunen som helhet.

En klimatrelaterad risk kan relatera till en utvecklingsinriktning, en mark- och vattenanvändning eller ett annat sakinnehåll och behöver inte ha en egen geometri.

4.6.1 BESKRIVNING

Ej obligatoriskt

Kommunen kan på en övergripande och strategisk nivå identifiera geografiska områden där det finns risk för skador på den byggda miljön och beskriva vilka risker som föreligger.

4.6.2 STÄLLNINGSTAGANDE

Obligatoriskt för antagen plan

Kommunens förhållningssätt och strategier för att hantera identifierade risker och riskområden.

Det kan till exempel handla om att ta ställning till att obebyggda områden, som på grund av risken för översvämning, ras, skred eller erosion, inte är lämpliga för ny bebyggelse. Det kan också handla om att peka ut geografiska områden där det behövs mer detaljerade undersökningar av riskförhållanden.

Om befintlig bebyggelse riskerar att översvämmas eller där det finns risk för ras, skred eller erosion kan kommunen ta ställning för att området ska prioriteras för skyddsåtgärder. Kommunen kan då redogöra för vilka åtgärder som behövs för att riskerna ska upphöra eller minska.

Vissa områden kan även behöva avsättas till skydd för befintlig bebyggelse eller för områden som planeras för bebyggelse, exempelvis ytor för skyddsvall eller översvämningssytor.

4.6.3 RISKTYP

Ej obligatoriskt

⁵ 3 kap. 5 § punkt 4 PBL

Risktyp anger vilken typ av risk som avses och hämtas från ÖP-katalogen som innehåller de risker som finns i Boverkets föreskrifter om översiktsplan.

4.6.4 SEKUNDÄR RISKTYP

Ej obligatoriskt

Sekundär risktyp kan användas tillsammans med en risktyp och används för att vid behov specificera en risktyp. För en antagen översiktsplan som påbörjats efter den 31 december 2026 kan en sekundär risktyp endast användas tillsammans med en risktyp som finns i Boverkets föreskrifter om översiktsplan. Värdet hämtas från ÖP-katalogen. Attributet har tagits fram för framtida behov.

4.7 Mål, planer och program

Av översiktsplanen ska det framgå hur kommunen i den fysiska planeringen tänker ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen.⁶ Det är upp till kommunen att bedöma vilka mål, planer och program som är relevanta för kommunens hållbara utveckling och den fysiska planeringen eftersom dessa ändras över tid.

Kommunen kan till exempel både göra en beskrivning eller ett ställningstagande

- för ett enskilt mål, plan eller program,
- för alla mål, planer eller program av en viss typ,
- för alla mål, planer eller program inom ett specifikt geografiskt område,
- eller för kommunen som helhet.

Ett mål, plan eller program kan relatera till en utvecklingsinriktning, en mark- och vattenanvändning eller ett annat sakinnehåll och behöver inte ha en egen geometri. För generella mål, planer och program som gäller för hela kommunen kan kommunen skriva en samlad redovisning av hur översiktsplanen förhåller sig till dem. Genom att inte ge redovisningen en egen geometri blir den därmed indirekt kopplade till hela planområdet. Enskilda mål, planer och program kan uppges som referenser som använts som underlag till planen. Läs mer om referenser i kapitel 7.2 Underlag.

4.7.1 BESKRIVNING

Ej obligatoriskt

Kommunen kan beskriva de mål, planer eller program som man bedömer är av betydelse för en hållbar utveckling i kommunen. Kommunen kan även motivera varför just dessa mål, planer och program är relevanta.

⁶ 3 kap. 5 § punkt 2 PBL

4.7.2 STÄLLNINGSTAGANDE*Obligatoriskt för antagen plan*

Kommunens redovisning av hur man avser ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med de mål, planer eller program som man bedömer är av betydelse för en hållbar utveckling i kommunen.

4.7.3 MÅL/PLAN/PROGRAM TYP*Obligatoriskt för antagen plan*

Anger på vilken administrativ nivå som målet, planen eller programmet är relevant. Värdet hämtas från ÖP-katalogen. För en antagen översiktsplan som påbörjats efter den 31 december 2026 är det obligatoriskt att ange nationella och regionala mål, planer och program enligt Boverkets föreskrifter.

4.7.4 MÅL/PLAN/PROGRAM TEMA*Ej obligatoriskt*

Kan används för att vid behov specificera en tematisk indelning av ett mål/plan/program. Värdet hämtas från ÖP-katalogen. Attributet har tagits fram för framtida behov.

4.7.5 NAMN*Ej obligatoriskt*

Kommunen kan här namnge de mål, planer eller program som man bedömer är av betydelse för en hållbar utveckling i kommunen. Enskilda mål, planer och program kan också uppges som referenser som använts som underlag till planen. Läs mer om referenser i kapitel 7.2 Underlag.

4.8 Bostadsförsörjning

Det ska av översiktsplanen framgå hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder.⁷ Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet är ett allmänt intresse i PBL, och kommunens riktlinjer för bostadsförsörjning ska utgöra ett underlag för översiktsplaneringen.

Kommunen kan till exempel både göra en beskrivning eller ett ställningstagande

- för ett eller flera enskilda områden som behövs för att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder,
- eller för kommunen som helhet.

Ett område som behövs för att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder kan relatera till en utvecklingsinriktning, en mark- och vattenanvändning, ett kommunöverskridande intresse eller ett annat sakinnehåll och behöver inte ha en egen geometri. Kommunen kan även skriva en samlad redovisning över hur det långsiktiga behovet av bostäder ska tillgodoses som gäller för

⁷ 3 kap. 5 § punkt 1 PBL

hela kommunen eller delar av kommunen. Genom att inte ge redovisningen en egen geometri blir den därmed indirekt kopplad till hela planområdet.

Kommunens riktlinjer för bostadsförsörjning är ett obligatoriskt underlag till översiktsplanen och kan uppges som referens. Läs mer om referenser i kapitel 7.2 Underlag.

4.8.1 BESKRIVNING

Ej obligatoriskt

Kommunen kan beskriva viktiga förutsättningar för bostadsutvecklingen i kommunen. Det kan till exempel handla om att kort redogöra för det befintliga bostadsbeståndet och hur det framtida behovet av bostäder ser ut inom kommunen.

4.8.2 STÄLLNINGSTAGANDE

Obligatoriskt för antagen plan

Kommunen redogörelse för hur man avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder.

Det kan till exempel handla om att beskriva hur man avser att använda och utveckla det befintliga beståndet av bostäder på ett resurseffektivt sätt, men även om att bygga nytt genom att förtäta befintlig bebyggelse med nya bostäder eller lokalisera nya områden.

4.9 Konsekvenser

Kommunen ska i översiktsplanen redovisa planens väsentliga konsekvenser⁸ och betydande miljöpåverkan⁹. Väsentliga konsekvenser utgår från hållbarhetsperspektivet. En översiktsplan kan normalt antas medföra en betydande miljöpåverkan, vilket innebär att en strategisk miljöbedömning ska göras när en översiktsplan upprättas eller ändras. Miljökonsekvenserna av planens genomförande redovisas i en miljökonsekvensbeskrivning, men ska också framgå av översiktsplanen.

Kommunen ska både göra en beskrivning och ett ställningstagande som till exempel redovisas:

- för ett enskilt konsekvensområde,
- för flera konsekvenser av en viss typ som till exempel alla miljökonsekvenser,
- för alla konsekvenser inom en specifik geografisk del av kommunen,
- eller för kommunen som helhet.

En konsekvens behöver inte ha en egen geometri utan kan relatera till en utvecklingsinriktning, en mark- och vattenanvändning eller ett annat sakinnehåll. Kommunen kan även skriva en samlad konsekvensbedömning som

⁸ 3 kap. 6 a § PBL

⁹ 3 kap. 6 b § PBL

gäller för hela kommunen. Genom att inte ge redovisningen en egen geometri blir den därmed indirekt kopplad till hela planområdet.

Miljökonsekvensbeskrivningen till en antagen översiktsplan är ett obligatoriskt underlag till översiktsplanen och ska uppges som referens. Läs mer om referenser i kapitel 7.2 Underlag.

4.9.1 BESKRIVNING

Obligatoriskt för antagen plan

Kommunens beskrivning av planens väsentliga konsekvenser och de miljökonsekvenser som genomförandet av planen kan antas ge upphov till.

4.9.2 STÄLLNINGSTAGANDE

Ej obligatoriskt

Kommunen kan göra ett ställningstagande till planens väsentliga konsekvenser och miljökonsekvenserna. Det kan till exempel handla om att beskriva de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa negativa effekter av konsekvensen. Det kan också handla om att beskriva skälen för att planen har antagits i stället för de alternativ som övervägts. Kommunen kan även redogöra för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av de negativa effekterna som genomförandet av planen medför.

4.9.3 KONSEKVENSTYP

Obligatoriskt för antagen plan

Kommunen ska ange vilken typ av konsekvens som avses. Här ska kommunen specificera om konsekvensen är en betydande miljökonsekvens eller en väsentlig konsekvens. Värdet hämtas från ÖP-katalogen.

4.9.4 SEKUNDÄR KONSEKVENSTYP

Ej obligatoriskt

Sekundär konsekvenstyp kan användas tillsammans med en konsekvenstyp och används för att vid behov specificera en konsekvenstyp. För en antagen översiktsplan som påbörjats efter den 31 december 2026 kan en sekundär konsekvenstyp endast användas tillsammans med en konsekvenstyp som finns i Boverkets föreskrifter om översiktsplan. Värdet hämtas från ÖP-katalogen. Attributet har tagits fram för framtida behov.

4.10 Avvikelse från regionplan

Om det finns en regionplan för länet ska det framgå av översiktsplanen om den avviker från regionplanen, vilket sätt planen avviker och skälen till att översiktsplanen skiljer sig från regionplanen.¹⁰

¹⁰ 3 kap. 5 § punkt 5 PBL

Kommunen kan knyta avvikelsen till ett eget geografiskt område. Avvikelsen kan också relatera till en utvecklingsinriktning, en mark- och vattenanvändning eller ett annat sakinnehåll och behöver inte ha en egen geometri. Kommunen kan även samla alla avvikelser från regionplanen och koppla dem till hela kommunen. Genom att inte ge redovisningen en egen geometri blir den därmed indirekt kopplad till hela planområdet.

4.10.1 BESKRIVNING

Ej obligatoriskt

Beskrivning av avvikelsen från regionplanen.

4.10.2 STÄLLNINGSTAGANDE

Obligatoriskt för antagen plan

Kommunens ställningstagande till avvikelsen är obligatoriskt att ange i de fall det finns en avvikelse. Det kan till exempel handla om på vilket sätt översiktsplanen avviker och skälen till att planen skiljer sig från regionplanen.

4.11 Förhållande av väsentlig betydelse

I översiktsplanen ska kommunen redovisa de förhållanden som med hänsyn till de allmänna intressena kan ha en väsentlig betydelse för beslut om mark- och vattenanvändningen eller för hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.¹¹

Riksintressen¹² ska redovisas i översiktsplanen och av planen ska det även framgå hur kommunen anser att riksintressen ska tillgodoses. Att tillgodose innebär att göra en sammanvägd bedömning av mark- och vattenanvändningens påverkan på riksintresset. Kommunen redovisar hur riksintresset ska tillgodoses i sitt ställningstagande till ”Förhållande av väsentlig betydelse”, förhållandetyp ”Riksintresse”. Själva redovisningen av riksintresset görs i klassen ”Riksintresse”, se kapitel 4.12 Riksintresse.

I PBL anges riksintressen, miljö kvalitetsnormer och förhållanden av väsentlig betydelse i övrigt. Kommunen anger själva vilka övriga förhållanden som är av väsentlig betydelse utifrån kommunens förutsättningar och den planerade utveckling som kommunen föreslår i planen.

Då översiktsplanen inte ska tyngas med mer information än nödvändigt finns det inga krav på att det ska finnas detaljerade beskrivningar i planen. Det gäller även riksintressebeskrivningar och uppgifter om gällande miljö kvalitetsnormer. Detaljerade beskrivningar finns i de planeringsunderlag som ligger till grund för översiktsplanen. I översiktsplanen räcker det med att referera till dessa underlag, exempelvis kulturmiljöprogram,

¹¹ 3 kap. 4 § PBL

¹² Riksintressen som har beslutats av riksdagen i 4 kap. miljöbalken och riksintresseanspråk som har pekats ut av statliga myndigheter enligt 3 kap. miljöbalken.

naturvårdsprogram, riktlinjer för bostadsförsörjningen och klimat- och energistrategi. Läs mer om referenser i kapitel 7.2 Underlag.

Kommunen kan till exempel både göra en beskrivning eller ett ställningstagande för ett förhållande av väsentlig betydelse

- utifrån ett enskilt område (till exempel ett specifikt naturreservat eller vattenskyddsområde),
- för flera områden av en viss typ (till exempel alla riksintresseområden för naturvård eller alla strandskyddsområden inom kommunen),
- för alla områden inom en specifik del av kommunen (till exempel alla skredkänsliga områden inom den östra kommundelen eller alla naturreservat längs med kusten),
- eller för kommunen som helhet (till exempel olika riktvärden eller gränsvärden som ska uppnås generellt inom kommunen).

4.11.1 BESKRIVNING

Ej obligatoriskt

Kommunen kan beskriva de förhållanden av väsentlig betydelse som finns inom kommunen. Den utveckling som kommunen föreslår i planen avgör om ett förhållande på en viss plats är av väsentlig betydelse. Om kommunen till exempel föreslår bebyggelseutveckling inom ett bullerutsatt område är detta ett väsentligt förhållande som behöver beskrivas i planen som underlag för efterföljande planering och prövning. Men om kommunen inte föreslår någon bebyggelse inom detta område behöver inte det bullerutsatta området lyftas fram som ett förhållande av väsentlig betydelse.

4.11.2 STÄLLNINGSTAGANDE

Obligatoriskt för antagen plan

Kommunens redovisning av hur man avser att ta hänsyn till förhållandet i efterföljande planering och prövning.

Det kan till exempel handla om hur kommunen avser att tillgodose ett riksintresse eller hur gällande miljökvalitetsnormer ska följas. Kommunen kan beskriva vilken hänsyn som ska tas till förhållandet och också lyfta fram åtgärder som behövs för att möjliggöra den utveckling som kommunen vill uppnå utan att de förhållanden som finns på platsen ska gå förlorade eller skadas.

4.11.3 FÖRHÅLLANDETYP

Obligatoriskt för antagen plan

Förhållandetyp anger vilken typ av förhållande av väsentlig betydelse som avses. I PBL anges riksintressen, miljökvalitetsnormer och förhållanden av väsentlig betydelse i övrigt. Dessa värden hämtas från ÖP-katalogen. Kommunen anger själva vilka övriga förhållanden som är av väsentlig betydelse utifrån kommunens förutsättningar och den planerade utveckling som kommunen föreslår i planen.

4.11.4 SEKUNDÄR FÖRHÅLLANDETYP

Ej obligatoriskt

Sekundär förhållandetyp kan användas tillsammans med en förhållandetyp och används för att vid behov specificera en förhållandetyp. För en antagen översiktsplan som påbörjats efter den 31 december 2026 kan en sekundär förhållandetyp endast användas tillsammans med en förhållandetyp som finns i Boverkets föreskrifter om översiktsplan. Värdet hämtas från ÖP-katalogen. Attributet har tagits fram för framtida behov.

4.11.5 NAMN

Ej obligatoriskt

Namn anger namnet på förhållandet i fritext. Kan både anges utifrån en specifik plats, till exempel ”Söderåsens nationalpark” eller mer generellt som till exempel ”Strandskyddade områden”.

4.12 Riksintresse

Riksintressen¹³ ska redovisas i översiktsplanen. Specifikationen är förberedd för att informationen om riksintressen ska kunna hämtas från de myndigheter som är ansvariga eller från länsstyrelsen när det finns en gemensam nationell specifikation för riksintressen och denna är införd. Fram tills riksintresseinformationen finns som nationellt strukturerad information kan kommunen själv fylla i relevant information om riksintresset när den finns att tillgå. Det som är obligatoriskt att ange för en antagen plan som påbörjats efter 31 december 2026 är:

- vilken typ av riksintresse som avses
- beskrivning och
- datum för när informationen är hämtad.

Av planen ska det även framgå hur kommunen anser att riksintressen ska tillgodoses. Att tillgodose innebär att göra en sammanvägd bedömning av mark- och vattenanvändningens påverkan på riksintresset. Kraven i miljöbalken innebär att områden som är av riksintresse ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada riksintresset. Kommunen redovisar hur riksintresset ska tillgodoses i sitt ställningstagande till ”Förhållande av väsentlig betydelse”, förhållandetyp ”Riksintresse”.

4.12.1 BESKRIVNING

Obligatoriskt för antagen plan

Riksintressemyndighetens eller länsstyrelsens värdebeskrivning av riksintresset.

¹³ Riksintressen som har beslutats av riksdagen i 4 kap. miljöbalken och riksintresseanspråk som har pekats ut av statliga myndigheter enligt 3 kap. miljöbalken.

4.12.2 EXTERN REFERENS*Ej obligatoriskt*

Extern referens anger en referens till var man kan få mer information om riksintresset. Extern referens bör användas för att inte översiktsplanen ska tyngas med mer information än nödvändigt. Kan vara både referens till ett dokument eller till en länk.

4.12.3 FÖRHÅLLANDETYP*Obligatoriskt för antagen plan*

Här anges vilken typ av riksintresse som avses. Det kan till exempel vara ett riksintresse för naturvård, rennäring och yrkesfiske eller ett riksintresse för obruten kust eller fjäll. Värdet hämtas från ÖP-katalogen.

4.12.4 HÄMTADATUM*Obligatoriskt för antagen plan*

Hämtadatum är det datum kommunen hämtat ut informationen om riksintresset. Datumet behövs för att härleda vilken version av riksintresset som kommunen använt.

4.12.5 GEOMETRI*Ej obligatoriskt*

Geometri avser riksintressets geografiska utbredning. Kan vara en punkt, linje, yta eller en kropp. Kropp används för geometrier i 3D.

5 Område

Område används för att knyta gemensam information till olika geometrier inom ett geografiskt område. Område kan till exempel användas för att:

- geografiskt avgränsa en ändring av en översiktsplan och knyta generell information om ändringen till områdets utbredning.
- geografiskt avgränsa en stadsdel och knyta generell information som berör hela stadsdelen till områdets utbredning.
- knyta gemensam information till alla mark- och vattenanvändningar av en viss typ inom ett avgränsat område.

I kapitel 11.2 ”Exempel på texthantering och hur detta hanteras i modellen” ges några exempel på hur område kan användas.

5.1 Namn*Ej obligatoriskt*

Kommunen kan här namnge ett specifikt område. Hur namnsättningen ska göras avgör kommunen. Det är möjligt att ange såväl geografiska namn som bokstavs- eller nummerserier.

5.2 Geometri

Obligatorisk

Avser områdets geografiska utbredning. Kan vara en punkt, linje, yta eller en kropp. Kropp används för geometrier i 3D.

5.3 Presentationsskala

Ej obligatoriskt

Anger största lämpliga skala som området är avsett att presenteras i. Översiktsplanen hanterar övergripande planering och därför kan det vara lämpligt att ange i vilken skala informationen ska presenteras för att minska risken för att informationen presenteras i en alltför detaljerad skala. Anges som ett heltal för skalfaktorn.

6 Länsstyrelsens invändning

Om länsstyrelsen i granskningsyttrandet inte har godtagit planen i en viss del ska det framgå av översiktsplanen.¹⁴ Invändningarna är därmed en del av översiktsplanen och kommer att finnas redovisade både i översiktsplanen och i granskningsyttrandet.

Kommunen kan knyta länsstyrelsens invändningar till egna geografiska områden. Invändningarna kan också relatera till en utvecklingsinriktning, en mark- och vattenanvändning eller ett annat sakinnehåll och behöver inte ha en egen geometri. Kommunen kan även samla alla invändningar som länsstyrelsen gjort och koppla dem till hela kommunen. Genom att inte ge redovisningen en egen geometri blir den därmed indirekt kopplad till hela planområdet.

Granskningsyttrandet till en antagen översiktsplan är ett obligatoriskt underlag till översiktsplanen och ska uppges som referens. Läs mer om referenser i kapitel 7.2 Underlag. Specifikationen är förberedd för att länsstyrelsens invändning i framtiden ska kunna hämtas från länsstyrelsens granskningsyttrande när det finns en nationell specifikation för granskningsyttrande.

6.1 Invändningstyp

Obligatoriskt för antagen plan

I de fall länsstyrelsen har haft en invändning anges vilken typ av invändning länsstyrelsen har uttryckt. Invändningstypen är strukturerad utifrån de punkter som länsstyrelsen kan kommentera i granskningsyttrandet. Värdet hämtas från ÖP-katalogen.

6.2 Invändning

Obligatoriskt för antagen plan

¹⁴ 3 kap. 5 § andra stycket PBL

Beskrivning av den invändning som länsstyrelsen har.

6.3 Kommunens kommentar

Ej obligatoriskt

Kommunen kan bemöta länsstyrelsens invändning och beskriva hur man avser att förhålla sig till invändningen.

7 Relaterad information

Delar av informationen i översiktsplanen kommer från andra källor, från andra så kallade informationsmängder. Det är information från tre sådana informationsmängder som har identifierats att de även behöver vara en del av informationsmängden översiktsplan:

- Information från länsstyrelsens granskningsyttrande i form av invändningar mot planen,
- information om riksintressen och
- information från miljökonsekvensbeskrivningen avseende miljökonsekvenser.

Dessa kan inte refereras till i bemärkelsen att informationen läses från källan i realtid. Då de måste representeras statistiskt så som de såg ut vid antagandet behöver de istället hämtas hem och lagras med översiktsplanen.

Det kan också finnas juridiska skäl som anger att informationen måste finnas i översiktsplanens informationsmängd även om källan är att betrakta som statisk.

När det finns lagkrav på att en viss handling ska finnas med tillsammans med översiktsplanen är det obligatoriskt att ange en dokumentreferens. En sådan referens kan antingen vara till en digital informationsmängd, till en PDF eller till fysisk dokumentation.

7.1 Hämta eller referera till information från annan källa

Praktiskt innebär det att information från de tre informationsmängder som nämns ovan på ett eller annat sätt behöver hämtas från källan in i översiktsplanen där de lagras som en kopia. Det innebär att förändringar av informationen vid källan som sker efter att översiktsplanen antagits inte slår igenom i översiktsplanens information.

Informationsmängderna i sin helhet refereras till genom dokumentreferens som anger var de kan hittas. Ingen information i informationsmängden översiktsplan är vid antagandet av planen refererad till i den bemärkelsen att informationen läses direkt från källan vid inläsning av planen. All information är statisk.

7.2 Underlag

Underlag består av information som inte är en del av översiktsplanen, men som antingen ska redovisas tillsammans med översiktsplanen eller som använts som underlag till planen.

7.2.1 UNDERLAGSTYP

Underlagstyp anger vilken typ av underlag som avses.

Följande underlag är *obligatoriska* att ange som en dokumentreferens för en antagen översiktsplan som påbörjats efter den 31 december 2026:

- Miljökonsekvensbeskrivning
 - En översiktsplan kan normalt antas medföra en betydande miljöpåverkan och då ska en miljökonsekvensbeskrivning tas fram.¹⁵
- Länsstyrelsens granskningsyttrande
 - Länsstyrelsen ska i processen att ta fram en översiktsplan framföra statens samlade uppfattning om planen i ett granskningsyttrande som ska redovisas tillsammans med den antagna planen.¹⁶

Följande underlag är *frivilliga* att ange som dokumentreferens:

- Gällande översiktsplan
 - Gällande översiktsplan avser endast planer som påbörjats innan den 1/1 2027. Dessa översiktsplaner behöver inte uppfylla kravet i Plan- och byggförordningen (PBF) om att uppgifterna i planen ska tillgängliggöras och behandlas digitalt. Kommunen kan välja att här ange en referens till en sådan plan för att ändå möjliggöra ett utbyte av informationen. Gällande översiktsplan kan även avse en äldre kommunomfattande översiktsplan som använts som underlag för en ändring av översiktsplanen som påbörjats efter den 31 december 2026. Ändringen behöver då uppfylla kravet i PBF, men den äldre kommunomfattande planen kan anges som en dokumentreferens.
- Planeringsunderlag
 - Planeringsunderlag som använts under framtagandet av översiktsplanen. Det kan till exempel handla om olika typer av trafikstrategier/program, kulturmiljöprogram, grönstrukturplaner, klimat- och energiplaner med mera. Det kan även handla om lagstadgade strategiska kommunala dokument avseende exempelvis bostadsförsörjning och kommunala vattentjänster som ska vara vägledande vid ett framtagande av en översiktsplan och de bör därför anges som en dokumentreferens.
- Planeringsstrategi
 - Planeringsstrategi som använts som underlag vid framtagandet av översiktsplanen.
- Övriga handlingar

¹⁵ 3 kap. 6 b § PBL

¹⁶ 3 kap. 16 § och 20 § PBL

- Övriga handlingar är information som till exempel kan handla om samrådsredogörelsen eller kommunens särskilda utlåtande eller annan information som har varit viktig i processen att ta fram översiktsplanen.

7.2.2 UNDERLAG

Dokumentreferens till var man kan hitta underlaget. Referensen gör att underlaget blir spårbart.

8 Geometri

Detta avsnitt ger vägledning till hur översiktsplanens geometrier hanteras. Inledningsvis ges grundläggande och generell information om geometrier. Sedan beskrivs geometrierna specifikt för översiktsplan.

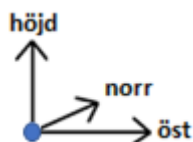
8.1 Grundläggande om geometrier

En geometri kan vara punkt, linje, yta eller kropp. I detta avsnitt beskrivs de olika geometrityperna på ett grundläggande sätt.

8.1.1 PUNKT

En punkt representeras av två eller tre koordinater. Koordinater i öst-västlig och nord-sydlig ledd ska alltid anges, de står för positionen i det horisontella planet. Punkten kan kompletteras med en höjdkoordinat, det vill säga dess position i det vertikala planet.

Figur 2 Punkt med koordinatsystem

8.1.2 LINJE

En linje består av raka sträckor mellan flera punkter som definieras enligt ovan.

För att olika programvaror ska kunna utbyta data används raka sträckor mellan punkterna.

Figur 3 Linje bildad av tre sammanfogade punkter.

I vissa program används kurvor, så kallade cirkelbågar. Eftersom olika programvaror hanterar kurvor på olika sätt är det inte lämpligt att använda

sådana vid datautbyte. Cirkelbågar är därför inte tillåtna att använda i enlighet med specifikationen.

Figur 4. Linje med en cirkelbåge. Cirkelbåge är olämpligt att använda vid datautbyte.

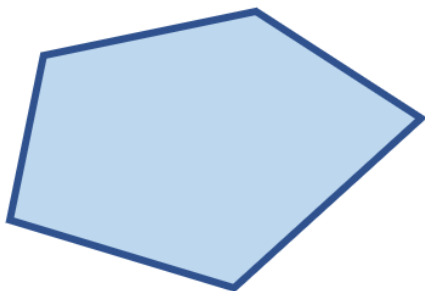

8.1.3 YTA

En yta begränsas av linjer (som i sin tur definieras av punkter enligt ovan). Det är bara en yta om linjerna sluter varandra, det vill säga första och sista punkten överensstämmer. En yta kan ha hål. Ett annat begrepp för yta är Polygon.

Om ytan är en cirkel kan den förenklas med ett antal raka, korta sträckor (så kallade kordor). De skulle även kunna vara kurvor (cirkelbågar) men sådana ska inte användas, se ovan.

Figur 5 Yta bildad av fem linjer som sluts genom att första och sista linjen börjar respektive slutar i samma punkt.

8.1.4 MULTIYTA

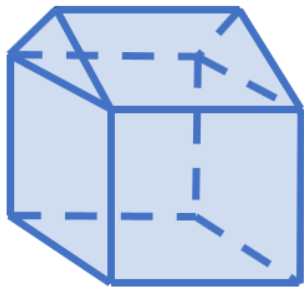
En multiyta består av en eller flera ytor som är aggregerade, dvs tillhör samma geometri, även om de inte behöver ligga intill varandra.

8.1.5 KROPP

En kropp, är en objektgeometri i tre dimensioner, som består av ett antal sammansatta ytor som sluter varandra. Ytorna begränsar alltså tillsammans en kropp som sluter tätt. Koordinaterna i en kropp innehåller alltid höjdvärde.

Ibland används begreppet volym, men det kan vara missvisande.

Figur 6 Kropp bildad av sju sammanfogade ytor som sluts av överensstämmande punkter.

8.2 Geometrier i översiktsplan

Översiktsplanen innehåller geometrier som hanteras på olika sätt. I följande avsnitt beskrivs hur geometrierna ska hanteras när översiktsplanen ska representeras digitalt och vilka kvalitetskraven är.

Den digitala översiktsplanen byggs upp av geometrier med koordinater som anger var översiktsplanen och dess innehåll gäller.

Översiktsplaner innehåller geometrier som inte kan anges med precisa avgränsningar. Illustrativa gränser anger att geometriens gränser är placerade i ungefärligt läge eller med en ungefärlig form. Även om en geometri har en känd lägesosäkerhet anses den som illustrativ.

För geometrierna i en översiktsplan kan presentationskala anges som anger lämplig skala som kartor i översiktsplan kan visas i.

8.2.1 ÖVERSIKTSPLANEOMRÅDE

Översiktsplaneområdet motsvarar hela kommunens utbredning så som den såg ut när planen antogs och är lägesbestämt till kommunens geografiska läge. Översiktsplaneområdets geometri relaterar direkt eller indirekt till all information som knyts till planen.

Eftersom en kommun kan ha exklaver, alltså mark- och vattenområden som helt omsluts av en annan kommuns yta, kan översiktsplaneområdet utgöra en multiyta.

8.2.2 INFORMATIONSBÄRANDE GEOMETRIER FÖR ÖVERSIKTSPLANENS INNEHÅLL

Översiktsplanen består även av informationsbärande geometrier för planens sakinnehåll, exempelvis mark- och vattenanvändningar och utvecklingsinriktningar. Geometrierna får överlappa helt eller delvis. Varje sådant informationsobjekt anges med en egen geometri. Två mark- och vattenanvändningar som har samma utbredning anges alltså var för sig med en egen geometri.

Det är inte obligatoriskt att ange en geometri för alla typer av informationsobjekt. Exempelvis kan en konsekvens kopplas till ett annat informationsobjekts geometri eller till översiktsplaneområdet.

8.2.3 OMRÅDE - INFORMATIONSGRUPPERADE GEOMETRIER

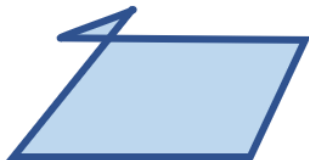
Kommunen kan definiera egna geometrier i syfte att koppla information och andra geometrier till dessa områden. Geometrierna bär ingen egen information utöver exempelvis ett namn.

Det går att lokalisera generell information till ett specifikt område med hjälp av en informationsgrupperande geometri (Område). Grunden för det är geometrier som i första hand används för att lokalisera och gruppera annan information.

8.2.4 GRUNDLÄGGANDE KVALITETSKRAV

Alla geometrier ska vara korrekta enligt de regler som gäller för geometrier generellt. Bland annat får inte geometrins gränslinje korsa sig själv.

Figur 7 En geometri där en linje korsar sig själv i ena hörnet

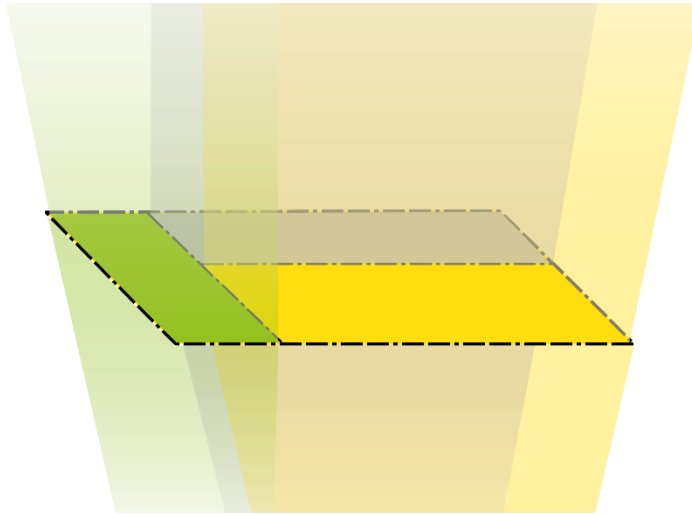
8.2.5 ANVÄNDNING AV GEOMETRITYP

Översiktsplanens information kan representeras av alla typer av geometrier. Alla linjer ska dock vara raka linjer mellan angivna koordinater. Cirkelbågar är alltså inte tillåtna (Nationellt informationsarkitekturramverk, del B, kap 5.4). Översiktsplaneområdet kan bara anges som en yta eller en multiyta (i det fall kommunen har exklaver).

Informationsbärande geometrier för översiktsplanens innehåll och de informationsgrupperande geometrierna kan representeras av punkt, linje, yta eller kropp.

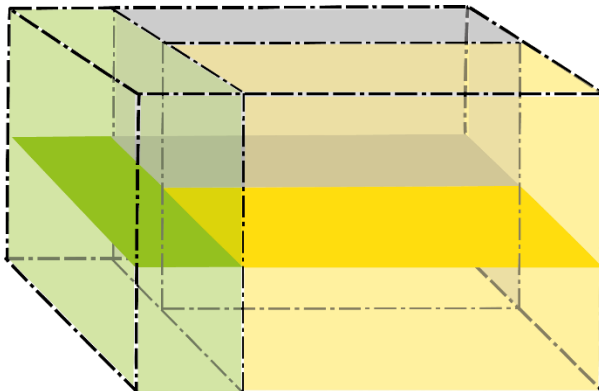
Om inget höjdvärde anges i geometrins koordinater så gäller den obegränsat utan vertikal avgränsning både uppåt och nedåt, se Figur 8.

Figur 8 Bilden visar översiktsplan som inte har någon vertikal avgränsning. Inget höjdvärde kan anges i koordinaten. Illustration Jenny Lilja/Boverket.

I de fall där till exempel en mark- och vattenanvändning begränsas vertikalt både uppåt och nedåt, ska kropp användas, exempelvis för tunnlar och inflygningszoner. Se Figur 9. En kropp har alltid en position i höjddled.

Figur 9 En mark- och vattenanvändning som är avgränsad både horisontellt och vertikalt ska representeras av kropp. Illustration Jenny Lilja/Boverket.

I de fall informationen i en översiktsplan innehåller vertikala avgränsningar antingen uppåt eller nedåt ska den representeras av yta. Om det går att ange på vilken höjd den informationsbärande geometrin ligger i höjdsystemet RH2000 ska detta anges på geometrin.

8.2.6 BLANDNING AV GEOMETRITYPER

Det finns inga hinder för att blanda geometrityper i en översiktsplan.

- En översiktsplan kan representeras av en yta och ha exempelvis en mark- och vattenanvändning som en kropp.
- Inom samma översiktsplan kan olika informationsobjekt representeras av olika geometrityper. Ett och samma informationsobjekt kan dock bara bestå av en typ av geometri.

8.2.7 CIRKELBÅGE

Det finns flera problem med cirkelbågar:

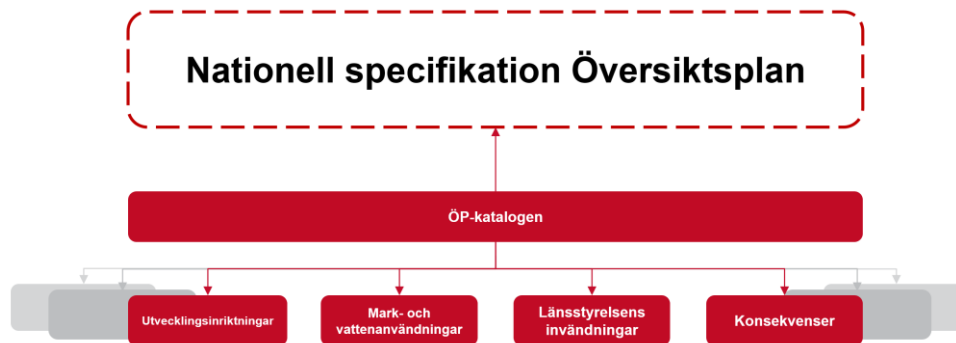
- Det finns programvaror som inte kan hantera cirkelbågar
- Det finns inget stöd för cirkelbågar i överföringsformat
- Geometrin kommer att förändras vid transformationer

Cirkelbågar bör göras om till raka linjer om det är juridiskt och tekniskt möjligt. Det görs genom att ange brytpunkter i cirkelbågen och låta det vara en rak linje mellan brytpunkterna.

Om det ändå är önskvärt att använda cirkelbåge så kan datamängden kompletteras med en alternativ geometri där cirkelbågen beskrivs.

9 ÖP-katalogen

Figur 10 Schematisk bild över hur ÖP-katalogen förhåller sig till specifikationerna.

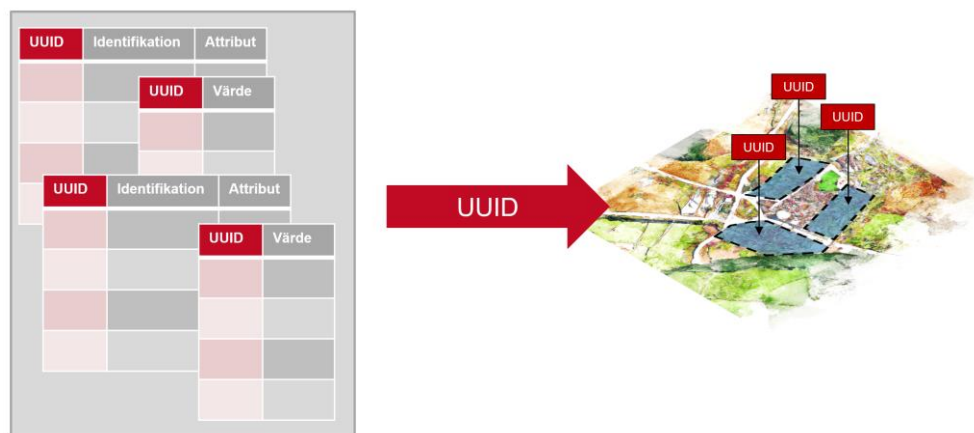

ÖP-katalogen är en katalogtjänst från Boverket som innehåller förteckningar på mark- och vattenanvändningar, utvecklingsriktningar och annan information som ska framgå av en översiktsplan. I katalogen finns även förifyllda attribut till dessa i form av exempelvis unika identifierare (UUID) och andra attribut som behövs för att kunna identifiera, jämföra, verifiera och validera informationen i en översiktsplan.

Katalogen bygger i delar på Boverkets föreskrifter för översiktsplan och är i dessa delar ett stöd för att uppfylla föreskrifterna. I andra delar är katalogen vägledande där det exempelvis kan finnas preciseringar av mark- och vattenanvändningar och utvecklingsriktningar som kommunerna inte måste använda men är med i katalogen som stöd. I sin helhet utgör katalogen ett komplement till specifikationen. Förteckningar som specifikationen använder sig av, exempelvis konsekvenstyp och risktyp, finns i katalogen istället för i specifikationen. Genom att tillhandahålla förteckningarna i ÖP-katalogen kan de enklare underhållas och utvecklas över tid utan att specifikationen behöver uppdateras.

Katalogen kopplar samman identifikationen enligt föreskriften med en unik identifierare (UUID). Identifieraren används i specifikationen för att identifiera och validera exempelvis en mark- och vattenanvändning vid överföring av informationen, exempelvis till Nationella geodataplattformen. Alla informationsobjekt i ÖP-katalogen får ett UUID vilket gör att även andra värden i specifikationen, utöver de från föreskriften, kan identifieras genom UUID.

Figur 11 Katalogen tillhandahåller de UUID:n som i specifikationen behövs för att identifiera exempelvis mark- och vattenanvändningar.

9.1 Precisering

Precisering kan göras på Mark- och vattenanvändningar, Utvecklingsinriktningar och LIS-områden.

Precisering enligt specifikationen används i de fall alternativen i ÖP-katalogen inte räcker till, antingen för att ytterligare förtydliga något eller för att komplettera med något som inte finns fördefinierat i katalogen.

Skillnaden mellan det som finns i katalogen och en precisering som görs av kommunen med stöd av specifikationen är att katalogens innehåll har sina egna UUID och därmed blir jämförbara nationellt.

En precisering som görs av kommunen kommer att använda samma UUID som den post i ÖP-katalogen som preciseras. Exempelvis kommer en precisering av "Bostadsbebyggelse" till "Fritidshusområde" som kommunen själv väljer, får samma UUID som "Bostadsbebyggelse". De preciseringar som finns i katalogen blir desamma nationellt medan de som görs av kommunen förblir lokala även om lydelsen följer med vid en överföring.

10 Ändring av översiktsplan

Kommunen kan bara ha en översiktsplan. Översiktsplanen kan genom beslut i kommunfullmäktige ändras för en geografisk del eller för ett allmänt intresse för hela kommunens yta. En översiktsplan har alltid endast ett översiktsplaneområde även när översiktsplanen har en eller flera ändringar. Översiktsplaneområdet utgörs av hela översiktsplanens utbredning och har sitt ursprung i kommunens utbredning vid tiden för översiktsplanens antagande. Se vidare i kapitel 8.2.1. Översiktsplaneområdet kan i förekommande fall ändras i samband med en ändring av översiktsplanen, exempelvis vid fastighetsbildning som påverkar kommungränsen.

För att särskilja exempelvis generell information tillhörande ändringen så kan denna information knytas till ett "Område" i stället för till hela planen och översiktsplaneområdet. Informationen blir på så sätt avgränsad till

områdets egentliga geografiska utbredning i stället för till planen som helhet. Detta är framför allt angeläget vid fördjupningar av planen inom avgränsade områden.

Om specifikationen används för att digitalisera en äldre analog översiktsplan eller om den används för att konvertera en redan antagen digital översiktsplan som påbörjats innan den 31 december 2026 kan svårigheter uppstå då innehållskraven i lagstiftningen och föreskrifter ändrats. Dessa översiktsplaner behöver inte uppfylla kravet i plan- och byggförordningen om att uppgifterna i planen ska tillgängliggöras och behandlas digitalt. Kommunen kan ändå välja att digitalisera/konvertera delar av översiktsplanen i enlighet med specifikationen. Kommunen avgör då själv vilka delar av planen som ska digitaliseras/konverteras. I specifikationen finns dock krav på att information som behövs för att kunna identifiera översiktsplanen måste anges.

För att en digitaliserad analog plan eller en konverterad digital plan ska kunna ersätta originalhandlingen krävs att kommunen genomför planprocessen enligt 3 kap. PBL. Om planprocessen inte följs blir den digitaliserade analoga planen eller den konverterade digitala planen bara ett planeringsunderlag. Om en digitaliserad analog plan eller en konverterad digital plan tillgängliggörs externt är det viktigt att detta tydligt framgår.

Att göra en ändring av en digital översiktsplan som inte följer specifikationen eller som inte är digital rekommenderas inte. I stället rekommenderas att en översiktsplaneprocess enligt PBL genomförs och att en digital översiktsplan som följer specifikationen antas. Om kommunen ändå vill göra en ändring av en sådan plan är förfarandet komplicerat jämfört med en digital plan som följer specifikationen.

10.1 Att ändra en digital översiktsplan som följer specifikationen

Ändringar av en digital översiktsplan som är framtagna enligt specifikationen kan göras genom att ny information läggs till eller tas bort från den ursprungliga planen. Viktigt att tänka på när detta görs är att den ursprungliga planen fortfarande måste finnas, åtminstone arkiverad, så som den såg ut när översiktsplanen antogs. En metodik är att ta en "kopia" på planen och lägga till informationen till denna "kopia" och ta bort de bitar som blir inaktuella till följd av ändringen. Sedan antas de ändringar som gjorts. "Kopian" blir då den gällande översiktsplanen, som innefattar både ändring och ursprungsplan, och får plantypen "ändrad".

Vid ändring av översiktsplan har kommunen behov av att kunna ange vad ändringen avser. Vid ett beslut att anta en ändring ska det tydligt framgå vad som ingår i beslutet till skillnad från vad som är oförändrat och inte är en del i beslutet. Hur en sådan spårning går till styrs inte av specifikationen, men skulle kunna ske genom att förändringarna nedtecknas i en logg som blir en del av underlaget till beslutet om ändringen av översiktsplanen. Själva loggen kan då uppges som referens i "Beslutsdokument" eller som "Underlagsmaterial" till "Beslutet" att anta ändringen av översiktsplanen. Läs mer om detta i kapitel 3.2 Beslut. I en sådan logg kan exempelvis de identiteter som

tillkommit och de som tagits bort samt i förekommande fall de som ändrats nedtecknas. Loggen kan teoretiskt automatgenereras från ett verksamhetssystem.

10.2 Att ändra en digital översiktsplan som inte följer specifikationen

En översiktsplan som finns i digital form kan informationsmässigt struktureras om till att följa specifikationen. En ändring kan sedan tillföras planen på samma sätt som vid en ändring av en plan som är upprättad enligt specifikationen. Kraven på vad som är obligatoriskt blir i detta fall högre för ändringen än för den ursprungliga omstrukturerade översiktsplanen, om ändringen är upprättad enligt föreskrifterna. Därmed blir det även i detta fall viktigt för kommunen att vara tydlig med vad som ingår i ändringen och vad som därmed har beslutats. Exempelvis genom att sådan information ingår i en logg tillhörande beslutsinformationen vilket beskrivs i avsnittet ovan.

Viktigt att notera vid digitalisering av äldre planer är att det fortfarande är den ursprungliga planen som är gällande eftersom digitaliseringen blir en tolkning. Väljer kommunen detta tillvägagångssätt kommer det i samma informationsmängd att finnas digital information som endast är tolkad/digitaliserad tillsammans med digital information som enligt plan- och byggförordningen ska vara identisk med den antagna ändringen. Därför rekommenderas att kommunen vid första tillämpningen av specifikationen genomför en fullständig process för hela översiktsplanen och antar en digital plan som följer specifikationen. Vid ett sådant arbete kan stora delar av det arbete som görs i samband med att hela planen antas återanvändas för att hålla nere arbetsbördan när väl ändringen av översiktsplanen görs.

Det är även möjligt att gå till väga på samma sätt som vid ändring av en analog översiktsplan som inte följer specifikationen.

10.3 Att ändra en analog översiktsplan som inte följer specifikationen

Vid ändring av en analog plan kan planen som helhet redovisas som exempelvis en georefererad bild där det är tillämpbart. Planen i sin helhet kan refereras till som "Gällande översiktsplan". Läs mer i kapitel 7.2 Underlag. Det är i sådant fall extra viktigt att vara tydlig med vad som till följd av ändringen blir inaktuellt i den analoga översiktsplanen om detta inte går att "klippa" bort ur planen genom att textavsnitt stryks och delar av innehållet raderas i kartbilder.

En analog plan kan, om dess form tillåter det, också digitaliseras i enlighet med specifikationen och ÖP-katalogen. Då blir förfarandet detsamma som när en ny plan tas fram. Kraven på vad som är obligatoriskt blir i detta fall högre för ändringen än på den digitaliserade ursprungliga planen om ändringen är upprättad enligt föreskrifterna.

Viktigt att notera vid digitalisering av äldre planer är att det fortfarande är den ursprungliga planen som är gällande eftersom digitaliseringen blir en tolkning. Väljer kommunen detta tillvägagångssätt kommer det i samma informationsmängd att finnas digital information som endast är tolkad/digitaliserad tillsammans med digital information som enligt plan- och byggförordningen ska vara identisk med den antagna ändringen. Därför rekommenderas att kommunen vid första tillämpningen av specifikationen genomför en fullständig process för hela översiktsplanen och antar en digital plan som följer specifikationen. Vid ett sådant arbete kan stora delar av det arbete som görs i samband med att hela planen antas återanvändas för att hålla nere arbetsbördan när väl ändringen av översiktsplanen görs.

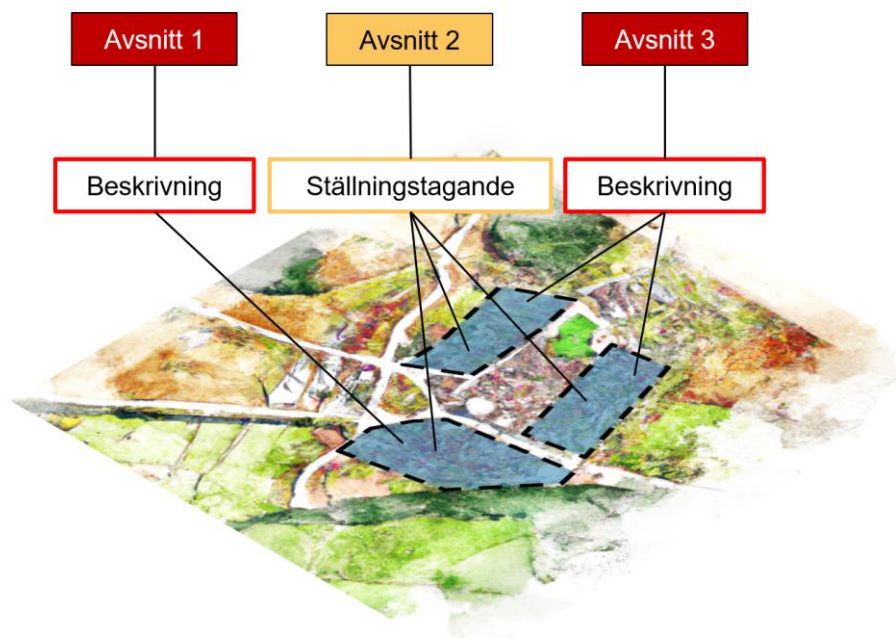
II Texthantering vid upprättande av översiktsplan

II.1 Texthantering

Texthanteringen för en översiktsplan sker i ett Office Open XML-dokument. Office Open XML är det öppna filformat som de flesta ordbehandlare, som exempelvis Microsoft Word, använder sig av idag. Varje avsnitt i textdokumentet ska ha en identitet. Identiteten sätts genom att standardfunktionalitet i Office Open XML för bokmärken används. Dessa bokmärken har en permanent identifierare. Identiteten används för att informationsobjekt, exempelvis en mark- och vattenanvändning, ska kunna hänvisa till den. Med andra ord är det informationsobjektet som berättar vilket eller vilka avsnitt i texten som handlar om det. Textdokumentet är med andra ord inte ”taggat”

med information i bakgrunden; den informationen ligger på informationsobjektet.

Figur 12 Illustration av hur olika avsnitt i texten kan relatera till geometrier i kartan

Vid digital redovisning, exempelvis genom klick i karta, kan det bli svårt att förstå ett sammanhang om texter inte kan stå för sig själva utan kräver att läsaren har tagit till sig annan information först. Metodiken innebär därför att det ställs krav på planförfattaren att bibehålla ett sammanhang när textavsnittet bryts ut och redovisas i till exempel en webbtjänst. Specifikationen medger dock att ett avsnitt kan beröra ett annat. Exempelvis kan en konsekvens beröra en mark- och vattenanvändning vilket därmed innebär att det även finns en relation mellan de textavsnitt som beskriver dessa.

En mark- och vattenanvändning kan peka på ett eller flera avsnitt i textdokumentet som gäller den mark- och vattenanvändningen. Det kan vara generella texter som gäller för hela kommunen och texter som gäller för den specifika platsen eller flera platser där avsnittet är relevant.

Ett avsnitt i textdokumentet kan hänvisas till flera gånger. Det innebär att text inte behöver upprepas och att det är möjligt att vid behov hänvisa till samma textavsnitt utifrån flera olika perspektiv. Till exempel kan ett textavsnitt behandla flera frågor som sinsemellan är beroende av varandra. Som när det av tydlighetsskäl finns behov av att i samma avsnitt beskriva hur en klimatrelaterad risk har inverkan på ett specifikt bostadsområde. Detta avsnitt hänvisas det då till från både den klimatrelaterade risken och från den specifika mark- och vattenanvändningen för bostäder.

Textavsnitt som inte hänvisas till från en geometri är fristående texter och betraktas som generella för hela planen. Dessa kan exempelvis vara

information om kommunala mål, planer och program som gäller generellt för kommunen. Det går även att hantera generell information som inte placeras någonstans i specifikationen, men som kommunen anser är viktig att redovisa i översiktsplanen.

Utöver att texter kan knytas relativt fritt till olika delar av planen, både geografiskt och utifrån allmänt intresse, kan även olika delar av planen relatera till varandra. Exempelvis kan en mark- och vattenanvändning relatera till en konsekvens. Det kan exempelvis handla om att ett planerat industriområde leder till vissa konsekvenser. Industriområdet, som är orsaken att en konsekvens uppstår, kan relateras till beskrivningen av konsekvensen oavsett om konsekvensen har en egen geometri eller inte. Konsekvensen kan även relateras till det som den påverkar, exempelvis att ett naturområde påverkas av industribuller.

11.2 Exempel på texthantering och hur detta hanteras i modellen

Det här avsnittet visar ett antal exempel av praktisk tillämpning under upprättande av en digital översiktsplan.

11.2.1 EXEMPEL 1: GENERELL INFORMATION SOM RÖR HELA ÖVERSIKTSPLANEN

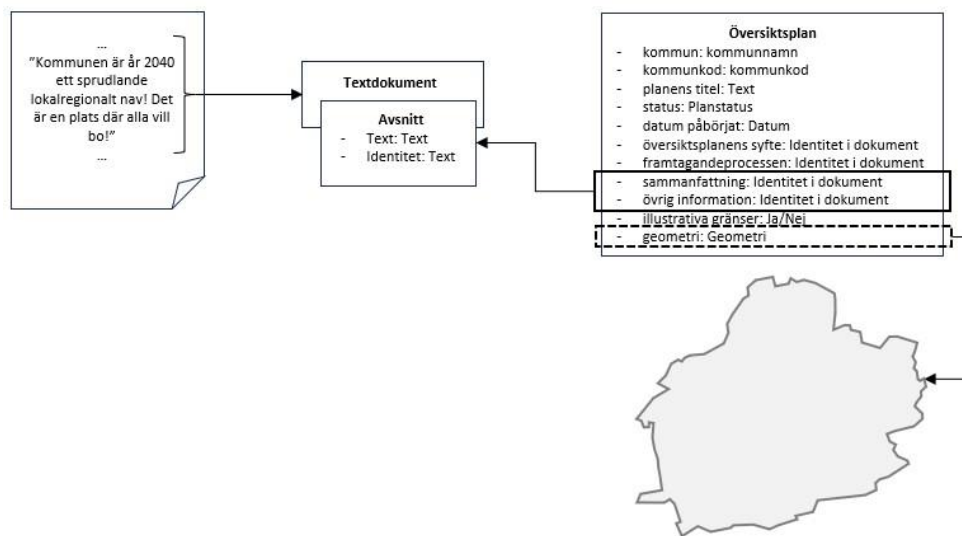
I en översiktsplan går följande vision att läsa: ”Kommunen år år 2040 ett sprudlande lokalregionalt nav! Det är en plats där alla vill bo!”

Förutsättningar: Texten är generell och berör hela översiktsplanen. Den har inte med något specifikt sakinnehåll att göra, inte heller med riksintresse eller länsstyrelsens granskningsyttrande.

Vad händer i modellen?

- Texten läggs i ett textdokument och ges en identitet. Identiteten läggs in i attributen ”sammanfattning” eller ”övrig information” i klassen Översiktsplan (markerat med heldragen linje i 13).
- Geometrin som ska användas är den som finns direkt på klassen Översiktsplan (markerat med streckad linje i 13).

Figur 13 Illustration av hur en generell information som rör hela översiktsplanen är kopplad till översiktsplanens geometri.

11.2.2 EXEMPEL 2: GENERELL INFORMATION SOM RÖR ETT VISST OMRÅDE

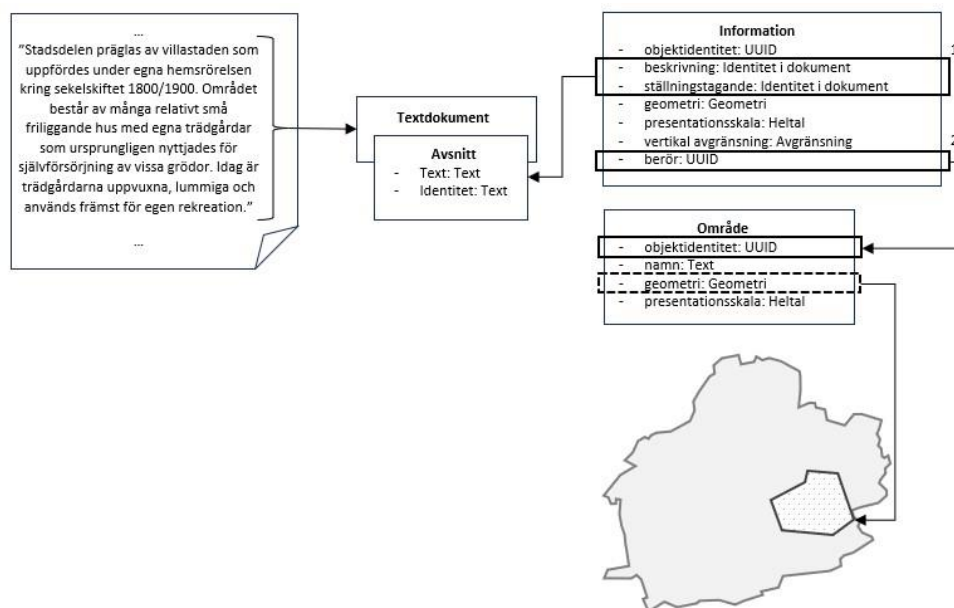
I en översiktsplan går följande text att läsa: ”Stadsdelen präglas av villastaden som uppfördes under egnahemsrörelsen kring sekelskiftet 1800/1900. Området består av många relativt små friliggande hus med egna trädgårdar som ursprungligen nyttjades för självförsörjning av vissa grödor. Idag är trädgårdarna uppvuxna, lummiga och används främst för egen rekreation.”

Förutsättningar: Det här är en generell beskrivning som rör ett visst område inom översiktsplanen. Beskrivningen hör inte ihop med något visst sakinnehåll och behöver inte ha en egen geometri.

Vad händer i modellen?

- Texten läggs i ett textdokument och ges en identitet. Identiteten läggs in i attributen ”ställningstagande” eller ”beskrivning” i klassen Information (markerat med siffran 1 i 14).
- Informationsobjektet kopplas till klassen Område via attributet ”berör” (markerat med siffran 2 i 14).
- Geometrin som ska användas skapas i klassen Område (markerat med streckad linje i 14).

Figur 14 Illustration av hur en generell information som rör ett visst område är kopplat till Område via attributet "berör" och använder sig av den geometri som hör till Område.

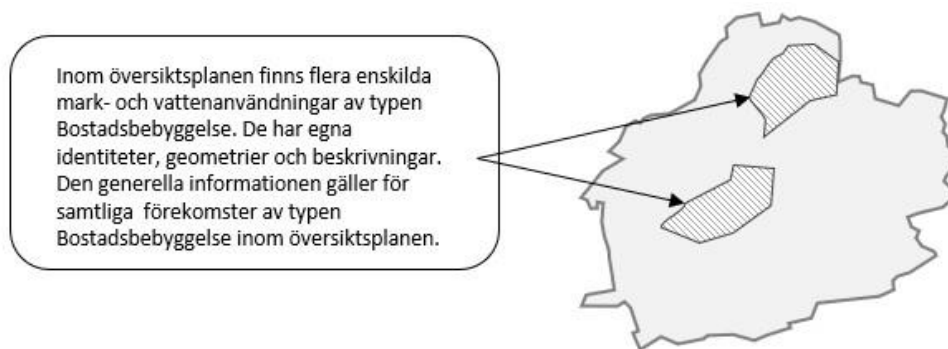
11.2.3 EXEMPEL 3: GENERELL INFORMATION FÖR EN VISS MARK- OCH VATTENANVÄNDNING SOM GÄLLER INOM HELA ÖVERSIKTSPLANEN

I en översiktsplan går följande text att läsa: "I kommunen arbetar vi aktivt för att främja bra och attraktiva boendemiljöer. Som en del i det arbetet har kommunen tagit fram en arkitekturpolicy för bostäder för att vägleda både kommunens organisation, kommunala bolag och privata aktörer."

Förutsättningar: Det här är en generell beskrivning för en angiven mark- och vattenanvändning som gäller för samtliga förekomster av just den mark- och vattenanvändningen inom hela översiktsplanen.

En förutsättning är att det finns minst en mark- och vattenanvändning med en specifik beskrivning eller ett ställningstagande, som även har egen geometri, se 15.

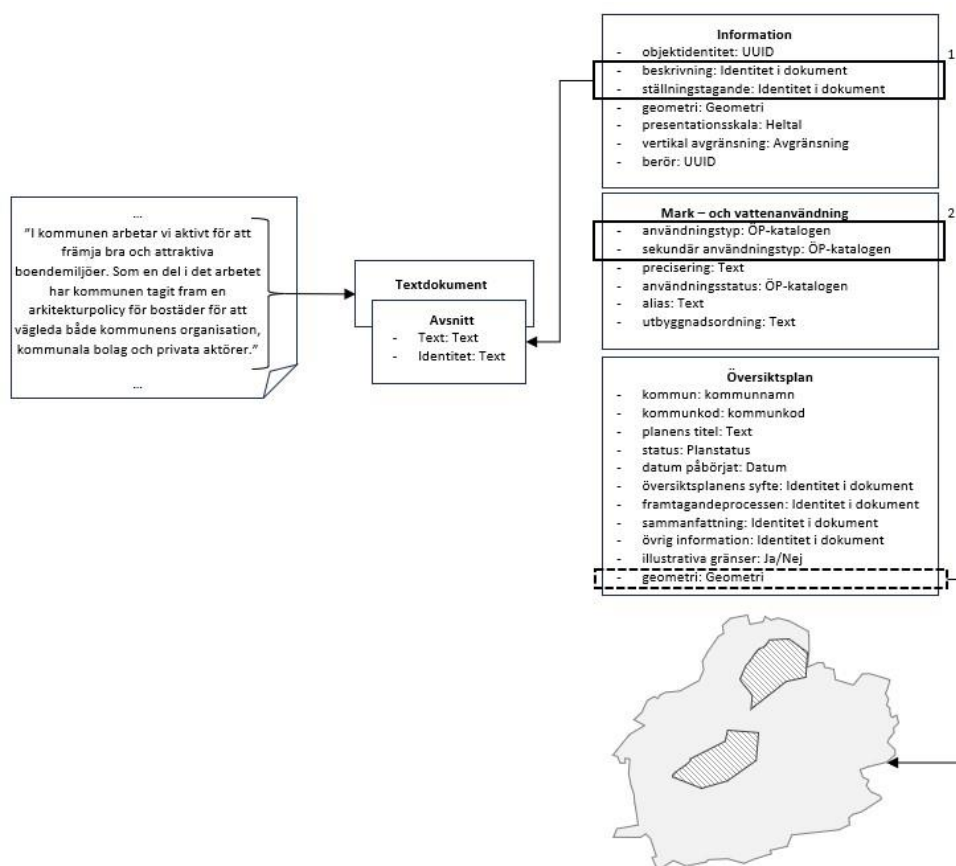
Figur 15 Illustration av enskilda mark- och vattenanvändningar inom översiktsplanen.

Vad händer i modellen?

- Texten läggs i ett textdokument och ges en identitet. Identiteten läggs in i attributen ”ställningstagande” eller ”beskrivning” i klassen Information (markerat med siffran 1 i 16).
- Värdet ”Bostadsbebyggelse” hämtas från ÖP-katalogen genom attributet ”användningstyp” i klassen Mark- och vattenanvändning (markerat med siffran 2 i 16).
- Geometrin som ska användas är den som finns i klassen Översiktsplan (markerat med streckad linje i 16).

Figur 16 Illustration av hur generell information som gäller inom hela översiktsplanen för samtliga förekomster av en viss typ av mark- och vattenanvändning kopplas till översiktsplaneområdet.

11.2.4 EXEMPEL 4: ÄNDRING AV EN ÖVERSIKTSPLAN

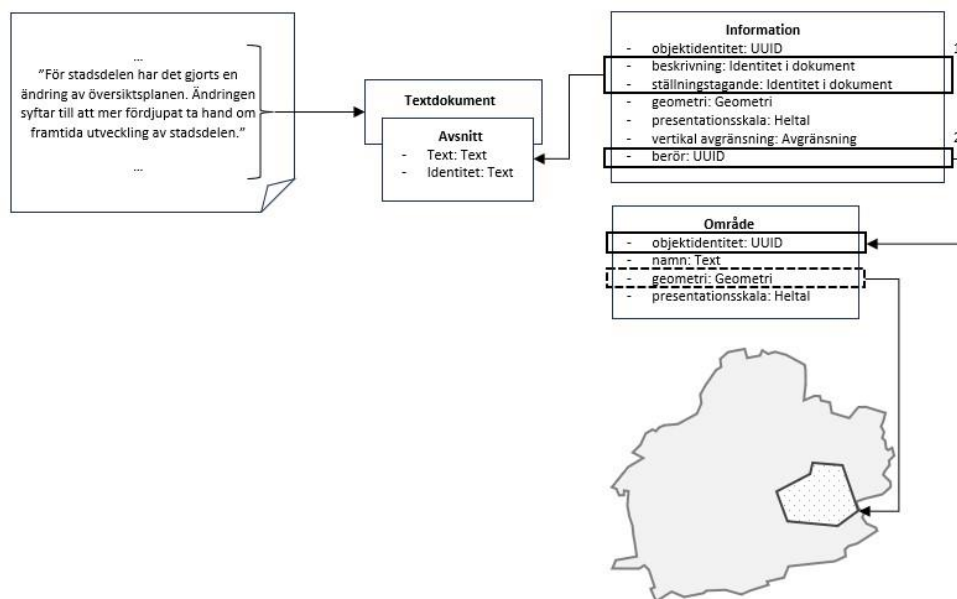
I en översiktsplan går följande text att läsa: ”För stadsdelen har det gjorts en ändring av översiktsplanen. Ändringen syftar till att mer fördjupat ta hand om den framtida utvecklingen av stadsdelen.”

Förutsättningar: Kommunen vill ange en egen geometri för en ändring av en översiktsplan och knyta generella texter som berör ändringen direkt till ändringens utbredning. I specifikationen används då ”Område” och tillvägagångssättet motsvarar den hantering som beskrivs i exempel 2.

”Vad händer i modellen?”

- Texten läggs i ett textdokument och ges en identitet. Identiteten läggs in i attributen ”ställningstagande” eller ”beskrivning” i klassen Information (markerat med siffran 1 i 17).
- Informationsobjektet kopplas till klassen Område via attributet ”berör” (markerat med siffran 2 i 17).
- Geometri som ska användas skapas i klassen Område (markerat med streckad linje i 17).

Figur 17 Illustration av hur en generell text som rör en ändring av en översiktsplan är kopplat till Område via attributet ”berör” och använder sig av den geometri som hör till Område.

12 Länkar

I detta avsnitt har vi samlat de länkar som är viktiga för den information som redovisas i vägledningen.

Tabell 2 Sammanställning av länkar som är aktuella för informationen i vägledningen

Information	Länk
PBL Kunskapsbanken Boverket	PBL Kunskapsbanken (Boverkets webbplats)
Remissversion av Boverkets föreskrifter om översiktsplan	Föreskrifter om översiktsplan - Boverket
Resursmodell för geometri	resursmodellen för geometri (Lantmäteriets webbplats)
Nationell specifikation för översiktsplan	Nationell specifikation för översiktsplan (Lantmäteriets webbplats)

Information	Länk
Nationellt ramverk för utbyte av geodata	Nationellt ramverk för utbyte av geodata (Lantmäteriets webbplats)

13 Förändringstabell

Tabell 3 Visar de olika versionerna av vägledningen

Version	Datum	Specifikation	Förändring
0.1	2023-12-11	Version 1.0 utkast 4	Första utkastet till vägledning för nationell specifikation för översiktsplan.
1.0	2024-06-14	Version 1.0 Test 1	Första fullständiga vägledningen för nationell specifikation för översiktsplan.